

38.96
✓ 482

Рустамжон Умматов

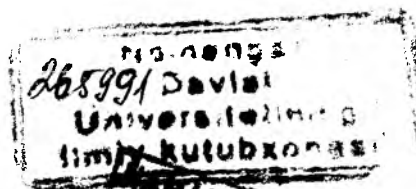
САМАНДАР

Рустамжон Умматов

САМАНДАР

(Ёнгин ўқивувчилар
ҳаётидан лавҳалар)

«Наманган» нашриёти,
2007 йил

Олов аввалда эзгулик эди. Агар унинг жилови яхшилар қўлида бўлса, бугун ҳам эзгуликдир. Аммо ...

Олов – тилсиз ёв. Эҳтиёт лозим. Унутмангки, у ёмонлар қўлида қурол бўлмоғи ҳам мумкин. Қўлингиздаги китоб Сизни огоҳликка чорлайди, азиз ўқувчи!

НГ $\frac{609-1335,86-1245300}{610-5,0-(02)-07}$ 2007

© Умматов Рустамжон.

© «Наманган» нашриёти.

АЛАНГАЛИ ВАХТАДА

Барқарор осойишталик мамлакатдаги фаровонликнинг асосий шартларидан биридир. Бу борада ёнғин хавфсизлиги хизматининг алоҳида ўрни бор. Чинакам баҳодирона касб эгаси бўлган ёнғин ўчирувчилар табиат стихияларига қарши курашда, қутқарув ишларида ҳамиша сафларнинг аввалида бўладилар. Улуғ айёмлар, байрамлар, йирик оммавий тadbирлар кўнгилли ва бехатар ўтаётган экан, бунда ана шу беором қалб эгаларининг муносиб ҳиссалари бор, албатта.

Ёнғин, тошқин, террор - буларнинг моҳияти инсон ҳаёти ва моддий неъматларга тажовуздан иборат. Оқибати эса вайроналик, ўлим ва айрилиқдир. Ана шундай тажовузларнинг ҳар қандай кўринишида ёнғин ўчирувчилар хозир у нозир.

Вилоятимиз ёнғин хавфсизлиги хизмати ходимларининг кундалик ҳаётида бунинг мисоллари жуда кўп. Шуниси борки, улар ҳам ўтга, ҳам сувга қарши курашадилар. Керак бўлса, совуқнинг ва иссиқнинг хуружига қалқон бўла биладилар. Бу жанговар хизматлар учун миннатдор кишиларнинг «рахмат», «ташаккур» деган сўзлари ёнғин ўчирувчилар учун юксак мукофот.

Алангали вахтада ҳамиша сергак турадиган соҳамиз ходимларининг жасорати кўзга ташланавермайди, ҳадеганда тилга олинмайди ҳам. Аслида «01» рақамли телефонга тушган ҳар бир тапширили кўнғирокдан сўнги сафарнинг ўзи битта китоб бўла олади. Шундай ходимлар борки, уларнинг олов билан олишиб ўтган жанговар фаолияти бутун бир кисса. Таассуфки, ёнғин ўчирувчилар жасоратини қаламга олиш кам. вилоятимизда эса йўқ ҳисоби.

Такдим этилаётган «Самандар» китоби Наманганда бу борадаги дастлабки қадамдир. Бош қаҳрамон ўқувчига жуда ҳам таниш: орамиздаги оддий ва камтарин **ЁНҒИН ЎЧИРУВЧИ**. Ўйлаймизки, матонатли касб соҳиблари ҳақидаги лавҳалар ўқувчиларни бефарқ қолдирмайди ва уларда ёнғин ўчирувчиларнинг жанговар хизматларига бўлган ҳурмат тағин ҳам ортади.

Бойназар Дедабоев,
вилоят ИИБ ЁХБ
бошлиғи, подполковник.

САМАНДАРГА ЎХШАШ ОДАМЛАР

Самандарни бир китобда махлук дейилса, бошқа маъбада фаройиб қуш деб таърифланади. Афсонага караганда, у ўт-олов ичида туғилади, оташда яшайди. «Самандар-мангу хаёт тимсоли, у абадул-абад завол топмайди, қиёматгача бархаёт» дейилади эртақда.

Бундай афсона европаликларда ҳам бор. Улар Самандар эмас, Феникс деб аташади. Феникс чуғдан яралган, қалбларга учқун улашади, юракларни ёндиради. Қариб-қартайгач, ўз учқунни билан қанотларини куйдириб адо қилади. Мўъжиза шундаки, кейин кул орасидан товусдай рангин, баҳордай гўзал, йигитдай навкирон Феникс-Самандар тағин учиб чиқади. У яна юракларга эзгулик ва олов улашишда абадий давом этаверади.

Бу жонзотнинг фаройиб фазилати ижод ахлини ҳам бефарқ қолдирмаган. Шарқ ва ғарб санъатида, хусусан, адабиётда Самандар-Феникс кўп тилга олинган образлардан бири. Жумладан, ҳазрат Навоийдан тортиб шу кунгача ўзбек шеърляти ҳам ушбу абадиёт сиймосидан мустасно эмас. Далил ўрнида кўплаб сатрларни келтириш мумкин эди. Аммо сўзни мухтасар қилмоқ тилагида икки байтгина мисол:

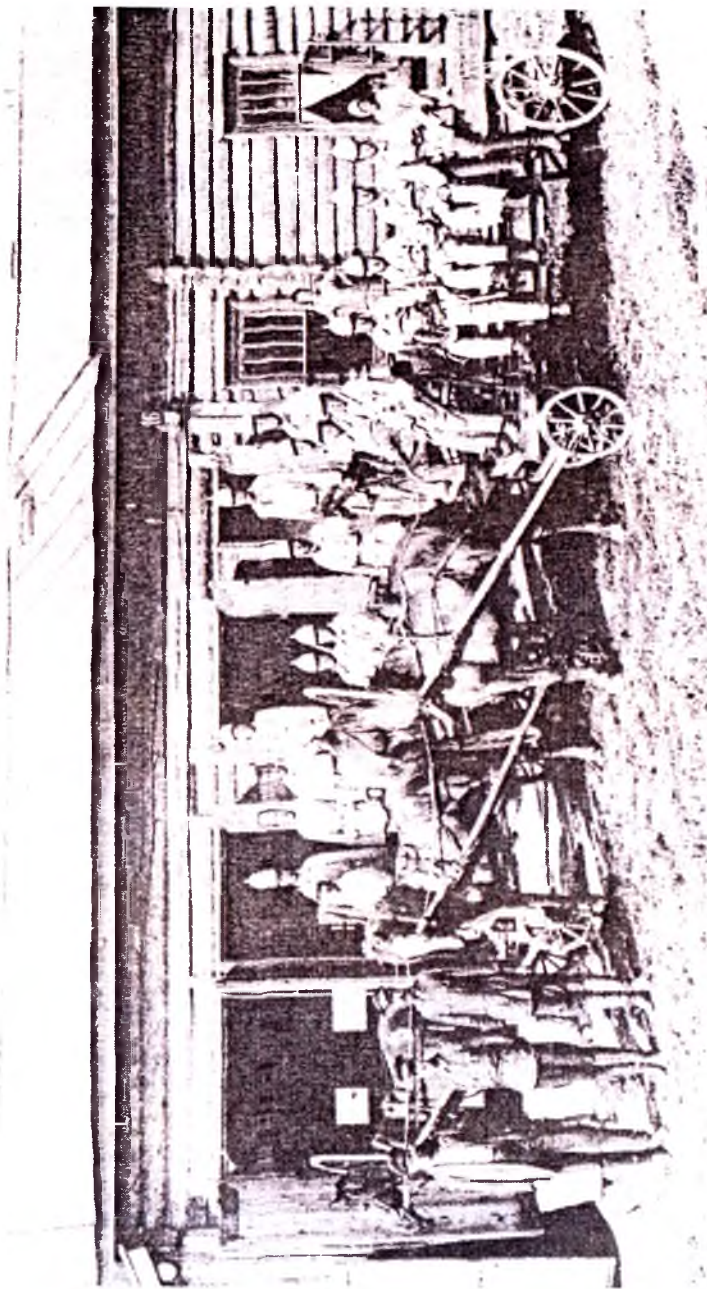
Улки ул куллардин ахгардек чиқиб,
Балки ахгардин **самандардек** чиқиб.

(Алишер Навоий).

Қилсам фароғат эмди, даҳр ичра йўқ таомил,
Кўйдим ғамингда, модар, охир бўлиб **самандар**.

(Файзибиби).

Алқисса, олов билан жанг қилиб, ҳамиша ғолиб келадиган, аланганинг ҳамласию лаҳча чуғнинг домидан дам емайдиган ёнғин ўчирувчилар ўша Самандарга жуда ўхшайдилар...

Енги хавфсизлиги хизмати утган асрнинг 20-йилларида шундай кўришишда бўлиб, ўт
учирувчи боболаримизнинг ишонган бор-йўқ улови от-арава эди.

ОЛОВБАРДОР ПРОМЕТЕЙ

Биз учун хеч таажжуби йўқ фосфорли гугурт 19-асрда мўъжизадай гап эди. Унгача ўт ёқмоқчи бўлган инсон минг бир куйга тушган. Бугун бир ҳаракатдаёқ "пов" этиб аланга оладиган ўша гугурт ёнимизда бўлмаса, ўт ёкишга уришиб ҳам ўтирмаймиз. Аждодларимиз бу «мўъжиза»ни билмасдиларки, нима қилиб бўлса ҳам гугуртсиз олов ҳосил қилишган.

Юнонларнинг Прометей хусусида қадимий афсонаси кўп машҳур. Бу ҳақда антик дунё драматурги Эсхилнинг учта асари бор: "Занжирбанд Прометей", "Халос этилган Прометей" ва "Оловбардор Прометей".

Накл қилинишича, Зевс (бош маъбуд) одамзоднинг уруғини қуришиб, янги бир насл яратишдан иборат қораниятни амалга ошириш ҳаракатида. Бу ғараз қаршисида инсонлар ноилж ва ҳимоясиз. Прометей бундай ҳақсизликка тоқат қилолмайди ва Олимп меҳробидан муқаддас оловни одамларга келтириб беради. Афсонада башариятнинг буюк дўсти мақомида мадҳ этилган Прометей инсонга уй-жой қуришни, деҳқончиликни, ўқиш-ёзишни ва бошқа турли-туман ишларни, касб-хунарларни, эзгуликларни ўргатади. Энг муҳими шуки, у кишилиқни оловдан қандай фойдаланиш сир асрорлари билан таништиради.

Бироқ Прометейнинг исён ўрнидаги бу жўмардлиги Зевс ва бошқа маъбудларнинг қаҳрини келтирди. Ғанимлар оловбардор титаннинг оёқ - қўлига қишан уриб, биёбондаги тоққа занжирбанд қиладилар ва кўксидан қояга миҳлаб ташлайдилар. Ёз чилласида офтоб уни қабоб қилиб куйдиради, баҳор ёмғирларида, кузнинг бўронларида, қишнинг изғиринларида у чеккан азоб-уқубатларнинг ҳад-ҳисоби йўқ.

Боз устига Худонинг берган қуни одамхўр бир бургут олислардан учиб келади-да, шўрлик титаннинг кўксига қўниб, қорнини ёради ва жигаридан узиб-юлқиб ейверади. Прометей шу қийноқларда ҳам бир марта "их" демайди. Қуёш ботгач, бадбахт бургут маконига қайтади, оловбардорнинг жароҳатлари битиб, жигари асл ҳолига келади. Аммо тонг отиб, офтоб куйдира бошлаши биланок қонхўр

бургут тагин пайдо бўлиб, муштдайгина жигарни тилка-пора қилишда давом этади. Шу зайлда беҳисоб ою йиллар, ёзу кишлар ўтади. Афсонага кўра занжирбанд оловбардор ким-сасиз саҳрода бир неча аср, ҳатто 30 минг йил азобланган эмиш.

Қийноқлар унинг жонини олса-да, продасини буколмайди. Мағрурлик билан қаддини ва каддини баланд тутган Прометей эзгу йўлининг ҳақлигига, ҳақиқат тантанасига ишонарди. Ва шундай бўлди ҳам: хайрли бир кунда Геракл дунёга келди, жафокор бургутни ўлдириб, Прометейни халос этди. Инсонга оловни ҳадя этган афсонавий баҳодирнинг мунгли қиссаси юнон халқ оғзаки ижодида ана шундоқ эзгу яқун топади.

ГЕРОСТРАТНИНГ БАДҚОРЛИГИ

Жаҳоннинг етти мўъжизаси ҳақида эшитмаган одам йўқ. Бу хусусда кўп ёзилган. Лекин қалам тутган одам ҳам хом сут эмган бир бандаки, муаллифлар янглишиб қолиб, чалкаш, ҳатто нотўғри гапларни ҳам эълон қилиб туришади. Чунончи, Буюк Хитой деворининг, Хиндистондаги Тож Маҳал обидасининг ёки Эйфель минорасининг (Франция) етти мўъжизадан бири деб кўрсатилиши худди ўша хатолардандир.

Жуда қадим замонларда ақл бовар қилмас даражадаги юксак тафаккур ва меҳнат билан яратилган етти мўъжизавий обида аслида қуйидагилар:

1. Миср Эҳромлари, эрамиздан аввалги 28-17- асрларга мансуб.

2. Эфесдаги Артемида (Диана) ибодатхонаси 120 йил қурилиб, эрамиздан аввалги 550 йилларда битказилган.

3. Галикарназдаги (Туркия) подшо Мавсол ва унинг аёли Артемисия мақбараси.

4. Вавилондаги самовий Семирамида боғлари, эрамиздан аввалги 7- асрда яратилган.

5. Зевснинг (Олимпдаги) олтин ва фил суягидан ясалган улкан ҳайкали, эрамиздан аввалги 430 йиллар атрофида ҳайкалтарош Фидий бунёд қилган.

6. Родос (Гелиос) оролидаги Родослик Колоснинг эрамиздан аввалги 292-280 йилларда бронзадан ясалган ҳайкали, муаллиф – Харос.

7. Александрия (Миср) денгиз портидаги соҳилга ўрнатилган маёқ. Бу ноёб иншоот эрамиздан аввалги 280 йилларда машҳур меъмор Сострат Книдский лойиҳаси билан қурилган эди. Бу муъжиза XIV асрдаги қаттиқ zilзила туфайли вайрон бўлиб кетган.

Ҳозир булардан биттагина Миср эҳромлари мавжуд холос. Қолган олти муъжиза табиат ва жамиятдаги бўҳронлар туфайли ер юзидан йўқолиб кетди. Уларнинг баъзиларидан вайроналар сакланиб қолган бўлса, аксарияти тўғрисида антик муаллифларнинг битиклари орқалигина хабардормиз холос...

Ёнғинга дучор бўлган Артемида ибодатхонасининг тақдири бағоят ачинарли. Бу муъжизани Диана ибодатхонаси ҳам дейилади. Диана-Римликлар эътиқотида ой маъбудаси эди. Эрамиздан аввалги 5 – асрларга келиб ўша ой маъбудасини Артемида деб атай бошлашганди. Эфес (Кичик Осиё) шаҳрида (эрамиздан аввалги 550 йилларда) унинг шарафига тенги ва тимсоли йўқ иморат тикланиб, Артемида-Диана ибодатхонаси деб аташди.

Худди ўша Эфесдан Герострат деган бир савдойи шахс чиқиб, эрамиздан аввалги 356 йили муъжиза бино-Диана ибодатхонасига ўт қўйиб юборди. Ривоятга қараганда, айна Диана-Артемида обидаси кулга айланган кечада Искандар Зулкарнайн таваллуд топган эмиш (изоҳ: Александр Македонский эрамиздан аввалги 356 йил июль ойида Македония ҳукмдори Филипп иккинчи хонадонида дунёга келган).

Геростратнинг бадкор тилаги мислсиз ёнғин билан ўз номини тарихда қолдириш эди. У ниятига етди: муъжизани йўқ қилган, антик дунёдаги энг қатта ва даҳшатли ёнғиннинг сабабкори бу телба ҳозиргача лаънат билан тилга олинади. Унинг қора кирдикори ҳақида бир қанча китоблар ёзилган. Ана шундай асарлардан бирининг номи жуда машҳур. Агар билмасангиз, билиб олинг: «Номинг ўчсин, Герострат»!

ТУХУМ БИЛАН ЁНҒИН ЎЧИРИЛАДИМИ ?

Оловнинг жилови инсон кўлида бўлса, ўз жойида, ўз вақтида ва эзгу мақсад учун ёниб турса, дунё тургунча ҳам эзгуликдир. Худо кўрсатмасин, унинг тизгини кўлдан чиқиб кетгудай бўлса, ўт балоси деган офатга айланади. Тарих шундоқки, инсоният оловга канчалар интилган бўлса, ёнғиндан шунчалар қочган.

Қадимда ёнғин чоғи одамлар унга қарши курашмоқдан кўра оловдан яширинмоқни, бу балодан олисларда турмоқни маъқул кўришар экан. Насронийлар иримига биноан эса ўт кетган жойда икона ва хочларни (крест) кўтариб олиб, олов теварагида айланаверишган. Эмишки, янги тукқан қора сигирнинг сутидан сепилса ҳам ёнғин қахридан тушади ёки пасха тухумларини ёнаётган бинога улоктириш лозим...

Ислом динида ёнғин ўчириш савоб. Ҳадиси шарифда ушбу хусусда ибратли ўғитлар бор. Қомусларда ёзилишича, антик дунё механиги Ктесибий ёнғин ўчиришда кўл келадиган илк механизмни ихтиро қилган. Римлик архитектор Витрувийнинг таърифлашича, бу машина «сувни осмонга кўтариб берарди». Бу техника тарихидаги дастлабки икки цилиндрли насос эди. Аммо шундай ажойиб машина неча юз йилларгача башариятнинг ёдидан чиқиб кетди.

Фақат 16- асрга келибгина германиялик Антон Платнер худди ўша принципда ишлатиладиган ёнғин ўчирувчи кўл насосини яратди. У сувни 6-8 метр масофага соча оларди. 1762 йили амстердамлик Ян Ван дер Гейде худди шундай насосни енглик (шланг) билан ишлатишни ўйлаб топди. 1829 йили Лондонда насоси буғ билан ҳаракатланадиган ва от судраб юрадиган биринчи ёнғин ўчириш транспорти намоён этилди. 1892 йилга келиб, Германияда механик насос билан жиҳозланган илк ёнғин ўчириш автомобили ишлаб чиқарилган...

Ундан буён 110 йилдан зиёд вақт ўтди, бугун ёнғинга қарши кураш воситалари мисли кўрилмаган даражада ривожланиб кетди. Зарур жиҳозларнинг, қуролларнинг, ниқоб ва махсус кийим-бошларнинг минглаб тури ва моделлари мавжуд. Ёнғин ўчириш автомобили ҳеч кимга янгилик

бўлмай қолган. Чунки махсус мотоцикллар, тракторлар, катерлар, кемалар, поездлар, вертолётлар, самолётлар ихтиро қилинди.

Лекин афсус! Жуда ҳам афсуски, фан-техника тараққий этиб, ёнғин ўчириш механизмлари кўпайгани сари бахтсиз ходисалар сони ҳам ортиб бормокда-да...

«ЎТ ЎЧУРҒАН ИБРОҲИМ»

«Қиссаси Рабғузий» китобида Иброҳим алайҳиссаломнинг оловга дахлдор воқеаси бор. Асар муаллифи Носируддин Бурҳонуддин Рабғузий «Қиссаи Иброҳим алайҳиссалом маа Намруд алайҳиллаъна» бобида шундай назм битади:

Эвда тугған, эрнак эмған, тоғда турған Иброҳим,
Юлдуз англаб, ойни тонглаб, кўкка инған Иброҳим.
Ўғлини қурбон қилурда кўкда ўтлаб семирған,
Кўч фидосин Жаброилдан ерда булған Иброҳим.
Болта кўтариб тилку сийған бутни сўйған очтуруб,
Эт едурған, от чиқарған, ўт ўчурған Иброҳим.

Иброҳим пайғамбарнинг оловдан ғолиб келиши, аланга ва чўғ орасидан зиён-заҳматсиз, омон-эсон чиқиши воқеаси шундай. У замоннинг одамлари жоҳил ва гумроҳ бўлиб, Аллоҳни танимас, ҳар турли санамларга, хайкалларга, бутларга топинишарди. Уларни иймонга даъват этиб юрган Иброҳим алайҳиссалом ҳалиги бут-мутларни болта билан майдалаб ташлади. Жоҳилият аҳлининг раҳнамоси Намруд бундан ғазабланиб, Иброҳим алайҳиссаломни ўтга ёқишни буюрди.

Намруднинг сон-саноксиз лашкарлари гулхан учун 4 ой ўтин тўплади. Энди уни Иброҳим алайҳиссалом куйдириладиган майдонга ташиш зарур эди. Бу юмушдан туя, от ва эшак бўйин товлади, кўнмади, аммо хачир елкасини тутиб, бу хизматга ҳозир бўлди. Бунинг учун у Иброҳим алайҳиссаломдан қарғиш ва лаънат олди.

Кўшин ойлаб тўплаган ўтин шунчалар кўп эдики, бир ёғоч (9 километр) майдон чўп ва тараша билан лик бўлди. Кейин уни ёндирдилар. Шунда оловни ўчириш тилагидаги калдирғоч тумшунда сув келтириб қуяверди ва пайғамбарнинг дуосига қолди.

Қирк кун деганда аланга шунчалар авжига чиқдики, тўрт ёғоч (36 километр) олисдаги одам ҳароратга дош беролмасди, осмондаги учган қуш борки, қанотлари қуйиб битарди. Намруднинг одамлари гулханга яқинлашолмай ожиз қолдилар.

-Иброҳимни қандай қилиб ўтга отамиз?-дейишди улар ноилложликдан.

Шунда шайтон келиб, манжанак ясашни уларга ўргатиб қўйди. Иброҳим алайҳиссаломнинг оёқ-қўлларига етмиш ботмон темирдан кишан уриб, ҳалиги палаҳмонга солдилар. Фаришталар Аллоҳнинг пайғамбарини оловдан омон сақлаш учун манжанакни босиб олдилар, отилмай тураверди. Тагин азозил (шайтон) аралашгач, Иброҳим ҳавога улоқтирилди, аммо ўт қуйдирмади – Худонинг амри шу эди.

Кейин ҳазрати Жаброил жаннатдан бир жойнамоз келтириб, гулханнинг ўртасига тўшаб берди. Иброҳим алайҳиссалом унга ўтириб, намозга машғул бўлди.

Намруд бадбахт хизматкорларига буюрдики:

-Минорага чиқиб, Иброҳимга қарагин-чи, қуйиб қул бўлгандир.

-Шоҳим, дунёдаги борлиқ тоғларни ёндирадиган мундок олов ичида Иброҳим қоларми?-дея хитоб қилган ҳалиги хизматкор кўрдию, хайрат бармоғини тишлади.

Чунки оловнинг ўртасида – пайғамбарнинг теварағидаги 20 шар (мил) масофада ёзнинг қизил, яшил, сариқ чечаклари гул очган. Чашмалар оқиб, хурмо дарахти ўсиб турибди. Жаннатий фароғат қўйнидаги Иброҳим алайҳиссалом ибодат билан банд.

Мудҳиш ёнғин шунчалар кучли эдики, унинг ҳарорати ҳатто ер ости моддаларини ҳам жунбушга келтириб, етти кечаю етти кундуз зилзила бўлиб турди. Бундан даҳшатга тушган Намруд «ўтни сўндиринг» деб амр қилди ва сув таший бошладилар...

Окшом чоғи Иброҳим пайғамбар олов ичидан сихат-саломат чиқди. Намруднинг одамлари уни кўришга кизиқиб келаверди. Шунда ел турди ва кўр сочилиб, хаммаси куйиб адо бўлди.

Хуллас, Аллоҳнинг пайғамбарига қарши уюштирилган ушбу ғаразнинг барча иштирокчиси қора ниятига яраша Парвардигордан жазосини олди. Чунончи, гулханга ўтин ташиб берган хачирнинг насли куриди, ҳеч кўпайиб кетмайди. Чумчуқ хас-чўп ташиб тургани учун унинг патини юлмоқ, гўштини ўтга тоблаб емоқ одамларга расм бўлди. Қалхат ўтни яхшироқ ёндирмоқ учун қаноти билан елпийди ва оқибатда у учраган ерда ўлдирилади. Қарлуғоч (қалдирғоч) тумшуғида ташиган томчи сув билан гулхан ўчмасди. Лекин эзгу иши учун дуо олди, одамзод қурган уйнинг тўрида яшашга ҳақли бўлди...

Хулласи калом, аллазамонда ёмонлар ғарази билан ўтга ташланиб, Аллоҳнинг продаси ила зиён-заҳмат кўрмаган, «ўт ўчурган Иброҳим» қиссасидан бугун ҳам ибрат олмоқ лозим.

ИЛК ҚАДАМЛАР

Наманганда ўт ўчириш хизмати қарийб 80 йиллик тарихга эга. Архив ҳужжатларининг шаҳодатига караганда, шаҳардаги илк ўт ўчириш командаси 1928 йилда ташкил этилган. Ижрокўмнинг бу ҳақдаги қарориди ўша йилнинг 19 апрель санаси кайд қилинган. Команданинг бор-йўқ "техникаси" биттагина от-арава бўлиб, 150 литрли сув идиш билан таъминланганди холос. Ўт ўчириш командасининг биринчи бошлиғи **Павел Игнатович Соленит** эди. 1929-1933 йилларда эса бу вазифани **Василий Спиридонович Орабей** адо этган.

1934 йили ўт ўчирувчилар жамоасининг иш-шароити ва моддий-техника базаси бир оз яхшиланди. Команда собиқ Пушкин кўчасидаги мослаштирилган гаражга кўчди. Ушбу бино иккита автомашинага мўлжалланган бўлиб, шахсий таркибга битта "АМО-4" ўт ўчириш автомобили берилди.

Наманган шаҳар ўт ўчириш командасига 1934-1937 йилларда **Пётр Рижков**, 1938-1940 йилларда эса **Виктор Петрович Дулинин**лар раҳбарлик қилишди. Урушгача бўлган даврда шахсий таркиб тасарруфига "ПМГ-1 Д-20 ГАЗ-АА" русумли ўт ўчириш автонасоси қабул қилиниши муносабати билан от-аравалар жанговар ҳисобдан чиқарилди. Шу вақтдан бошлаб ўт ўчириш хизматида от боқиш, ем-хашак жамғариш юмушлари ҳам тўхтади.

Уруш даври ва урушдан кейинги пайтларда, то 1959 йилга қадар наманганлик ўт ўчирувчилар "ЗиС-5" шассисига ўрнатилган "ПМЗ-11" ва "ПМГ-1" русумли махсус автомобиллар билан ёнғинга қарши кураш олиб боришди. Наманган шаҳар ўт ўчириш командасига 1940-1950 йилларда **Виктор Васильевич Турсаков** бошлиқ эди. Ундан кейин (1951-1966 йиллар) командага **Зайниддин Пошшаходжаев** раҳбарлик қилди. Бу пайтларга келиб, шахсий таркиб ихтиёрида "ПМЗ-17" ва "ПМГ-6" автоцистерналари бўлиб, ёнғинга қарши кураш самарадорлиги сезиларли ортди.

Аста-секин туманларда ҳам ёнғин хавфсизлиги идоралари ташкил этиш бошланди. Вилоят ижрокўмнинг 165-сон-

Наманган шаҳар ёнги ўчириш командаси аъзолари. Пастда, ўнгдан учинчи – команда бошлиғи Павел Игнатович Соленит (1928 йил).

Наманган шаҳар ёнги ўчириш командасининг шахсий таркиби
(1930 йил).

**Василий Спиридонович Орабей,
Наманган шаҳар ёнғин ўчириш командаси бошлиғи
(1929–1933 йиллар).**

Наманган шаҳар ёнгин хавфсизлиги хизмати ходимлари
(1930 йиллар).

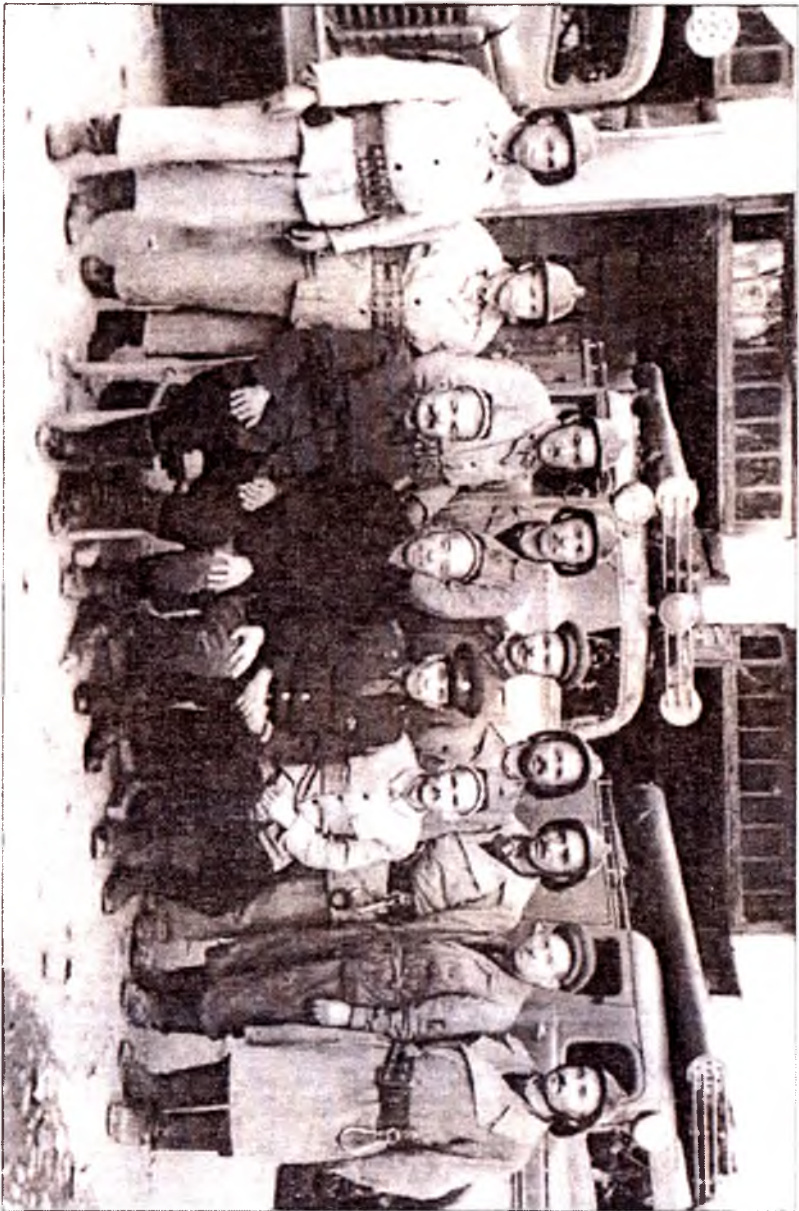

Чуст шаҳар ўт ўчириш командаси бошлигининг
ёшамчиси Абдуллажон Дўстматов механизаторлар
билан ёнгинга қарши йўриқнома ўтказмоқда (1951 йил).

UNIVERSITETI

26

UNIVERSITETI

Наманган шаҳар ўт ўчириш командасининг шахсий таркиби (1964 йил).

ли қарори (1957 йил 29 октябрь) билан Учқўрғон шаҳрида ўт ўчириш командасининг иши йўлга қўйилди. Ўшанда битта "ПМГ-6" автомобили ва битта "АМО-3" қўл насоси ўрнатилган машина билан таъминланган бу жанговар жамоага **Расулжон Алиев** етакчилик қиларди.

Низомжон Турғунов,
Наманган шаҳар ёнгиндан
сақлаш инспекциясининг
бошлиғи 1969–1976 йиллар.

Ўт ўчириш командалари Ички ишлар вазирлиги тасарруфига ўтказилди. Шунга кўра Наманган шаҳар ўт ўчириш командаси ҳам ички ишлар тизимига ўтказилиб, касбийлаштирилган ўт ўчириш қисмига айлантирилди.

Наманган 1968 йили Андижон таркибидан алоҳида вилоят сифатида ажралиб чиққач, етти кишидан иборат ёнгиндан сақлаш бўлими ташкил этилди. Ушбу бўлимга 1968–1978 йиллар давомида ички хизмат подполковниги **Риф Темирянович Муллаянов** раҳбарлик қилди.

1968 йил тизим тарихидаги муҳим ўзгаришлар санаси бўлди. Яъни 7 та туманда давлат ёнгин назорати инспекциялари ташкил топди.

1972 йили Наманган шаҳридаги касбийлаштирилган ўт ўчириш қисми отрядга айлантирилди (вилоят ижроқўми қарори №127-8, 1972 йил 26 апрель) ва штат бирлиги 70 нафарга етказилди. Ўшанда ушбу отряд таркибида 2-сонли (ҳозирги 2-ХЁХҚ), 14-сонли (кимё заводи), 15-сонли (ёф-экстракт заводи), 19-сонли ("Беш йиллик" нотўқима матолар

фабрикаси) касбийлаштирилган ёнғин ўчириш қисмлари ва аврли газламалар фабрикаси кошидаги профилактика гуруҳи бор эди.

Гап юксалиш ҳақида кетар экан, **Шухрат Имомов** фаолияти ва ташаббусининг самараси бўлган хайрли ишларни алоҳида эътироф этмок ўринлидир. Аввал ўринбосар бўлиб ишлаган, 1978-1981 ва 1983-1996 йиллар давомида вилоят ИИБ ЁСБ бошлиғи бўлган полковник Имомов кўп эзгуликларга бош-кош эди. Жумладан, унинг ташаббуси билан етмишинчи йиллар охирида хўжаликлараро ўт ўчириш командалари ташкил қилинди. Бу ушбу йўналиш бўйича Ўзбекистондаги илк тажриба бўлганди. Уйчи, Янгиқўрғон, Задарё (ҳозирги Мингбулок), Тўрақўрғон, Косонсой, Наманган ва Норин туманларида фаолият бошлаган бундай командалар ёнғинга қарши кураш ва профилактика ишларида катта таянч вазифасини бажарди. Командалар хўжаликлар томонидан пайчилик асосида маблағ билан таъминланган. Халқ ва давлат бойлигини, пахта ва ғаллани, жамоат бинолари ва омборларни жиловланмаган оловдан кўриклашда бу командалар ўз даврида муҳим аҳамиятга эга эди.

Наманган вилояти ёнғиндан сақлаш хизмати ходимлари (чапдан ўнга): Миннур Қажумов, Абдужаббор Каримов, Раҳимжон Ризасев, Зайниддин Пошшаходжаев, Аҳмадjon Азизов (1970 йил).

ИСЛОҲОТЛАР ПАЛЛАСИ

Тармок тобора кенгайди, моддий-техника базаси мустахкамланиб борди. Жумладан, 1981 йили Наманган шаҳрида 1-сонли, собиқ Давлатобод туманида 2-, 3-, 4-сонли техник хизмат кўрсатиш ҳарбийлаштирилган ўт ўчириш қисмлари ташкил топди. Анчагина янги бинолар қурилди. Чупончи, 1982 йили Тўрақўрғонда, 1983 йили Уйчида, 1984 йили Косонсойда, 1986 йили Янгиқўрғонда, 1988 йили Тошбулоқда, 1995 йили Чустда қисмлар учун янги бинолар фойдаланишга топширилди.

1989-1990 йиллари собиқ Давлатобод туманидаги 2-сонли мустақил ҳарбийлаштирилган ўт ўчириш қисми ҳудудида катта ва мураккаб ёнғинларни ўчиришда зарур 10 та махсус автомобилга мўлжалланган таянч маскан-алоҳида автосарой қурилди. Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг буйруғига (1993 йил 29 декабрь) биноан ушбу таянч масканидаги техникаларни унумли ишлатиш ва улардан самарали фойдаланиш мақсадида 2-мустақил ҳарбийлаштирилган ўт ўчириш қисми шахсий таркибига 21 нафар қўшимча штат бирлиги ажратилди.

"Мингбулокнефть" конининг пайдо бўлиши билан вилоят ёнғинга қарши кураш тизими учун ҳам янги вазифалар вужудга келди. 1992-1994 йилларда кон ҳудудида қудукларни қавлаш, нефть сақлаш омборлари ва нефть қуйиш эстакадасини қуриш давомида ёнғин хавфсизлигини таъминлаш юзасидан қатор чора-тадбирлар қўрилди. Жумладан, 1994 йили Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра ушбу стратегик объектни ёнғиндан ҳимояловчи иккита ҳарбийлаштирилган ўт ўчириш қисмлари ташкил этилиб, уларга 48 нафардан штат бирлиги ажратилди.

Бу орада туман тизимларида ҳам сифат ўзгаришлари амалга оширилди. Республика ҳукуматининг қарори (1976 йил 20 июнь) билан 9 та туманда ташкил қилинган хўжаликлараро ўт ўчириш командалари 1995 йили касбийлаштирилган ўт ўчириш қисмларига айлантирилди. Чуст шаҳридаги 10-сонли касбийлаштирилган ўт ўчириш қисми ўрнига

эса 1996 йилда 5-сонли мустақил ҳарбийлаштирилган ўт ўчириш қисми ташкил қилинди.

Албатта, бундай сифат ўзгаришлари, жанговар фаолиятнинг самарадорлигини ошириш йўлидаги изланишлар мустақиллик берган имкониятлардан келиб чиқди ва улар ЁСБ тизимидаги туб ислохотларнинг бошланиши эди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Ўзбекистон Республикаси ички ишлар идоралари фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги (2001 йил 27 март) Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг "Ўзбекистон Республикасида ёнғин хавфсизлиги тизimini такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида"ги (2001 йил 25 июнь) қароридан сўнг ушбу ислохотлар ҳал қилувчи паллага қадам қўйди.

Вилоят ИИБ ЁСБ бу жараёнда ёнғин хавфсизлиги бошқармасига (ЁХБ) айлантирилиб, штат бирлиги 19 нафарга етди. Шаҳар ва туманлардаги ҳарбийлаштирилган ва касбийлаштирилган ўт ўчириш қисмлари эндиликда ҳарбийлаштирилган ва касбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисмлари деб аталадиган бўлди. Кези келганда шуни ҳам таъкидлаш ўринлики, уларнинг номигина ўзгарган эмас. Шахсий таркибларнинг жанговар тайёргарлиги, иш услублари, тарғибот-ташвиқот – ҳаммаси замонавий талаблардан келиб чиққан ҳолда ташкил этилмоқда.

Наманган – 400 мингдан зиёд аҳоли яшайдиган катта шаҳар, у тобора кенгайиб, замонавий мегаполисга айланиб бормоқда. Янги турар-жой мавзелари, кўп қаватли уйлар, маҳаллаларнинг зичлиги, хонадонларнинг туташлиги ёнғин хавфсизлиги чораларини такомиллаштиришни, тарғибот-ташвиқот ишларини 21-асрнинг тобора ўсаётган эҳтиёжларига мутаносиб равишда ташкиллашни тоқазо қилади. Зеро, тизимни ислоҳ қилинар экан, вилоят марказидаги ана шу эҳтиёж ҳам алоҳида эътиборга олиниши лозим эди, албатта. Бинобарин, шаҳар гарнизонидаги ёнғин хавфсизлиги қисмлари базасида Наманган шаҳар ИИБ 1-ҳарбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисми ташкил топди ва у бугунги кунда фаол иш олиб бормоқда.

Гап ЁХБ тизимидаги янгиликлар ҳақида кетганда, сўнгги йиллардаги қурилишларни алоҳида гуруҳ ва ифтихор билан тилга олиш лозим. Жумладан, вилоят ЁХБ маъмурий

биноси (2002 йил), Косонсойда (2003 йил), Чортоқда (2004 йил), Мингбулоқ ва Попда (2005 йил), Норинда (2006 йил) туман ЁХБлари учун замонавий бинолар қуриб фойдаланишга тошширилди. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 27 декабрдаги қарорига асосан Қамчик довоида 7-ҳарбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисми учун ҳамма қулайликларига эга бўлган бино қурилишига киришилди ва иморат 2004 йилда битиб, фаолият кўрсата бошлади. Ушбу янги қисм замонавий техника ва алоқа воситалари билан тўла таъминланди.

Бу қурилишлар ниҳоятда зарур эди. Негаки, истиқлол йилларида давлат ва халқ учун катта аҳамиятга эга бўлган ёнғин хавфсизлиги тизимини тубдан ислоҳ қилишнинг асосий мақсадларидан бири ҳам гарнизоннинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва шахсий таркибнинг жанговар хизматига етарлича шарт-шароит яратишдир. Шу билан бирга ўт ўчирувчилар тасарруф қилаётган мавжуд машина ва механизмларнинг хизмат кўрсатиш муддатини узайтиришга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Бу борадаги изланишлар кўп йиллар довоида қўйилган пойдевор асосида амалга оширилди, албатта. Бу пойдеворни вилоятда оловга қарши курашда савобли ишни бошлаб берган кекса авлод, ҳурматли фахрийлар мустаҳкамлаб кетишган. Умр бўйи ўз касбига содиқ бўлган устозлардан Хамидулла Турсунов, Иброҳимжон Абдуллаев, Муродилла Алибоев, Болтабой Зарифбоев, Усмонжон Ҳожиназаров сингари раҳматли инсонларнинг ўлмас ишларини ёдга оламиз, у азизларнинг руҳларига Аллоҳнинг раҳматини сўраймиз. Бугун нафақада бўлса-да, профилактик тадбирларда фаол иштирок этаётган, ёш шогирдларидан маслаҳатларини аямаётган Исмонжон Даминов, Сайидахмад Каримов, Абдурашид Умаров, Аҳмаджон Сулаймонов каби кўплаб фахрийларнинг ибратли ишлари таҳсинга лойиқ.

Эндиликда вилоят ёнғин хавфсизлиги тизими ўз шахсий таркиби билан ҳам, техник жиҳозланиши билан ҳам катта куч. Шу жумладан, 6 та ҳарбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисмида 240 нафар, 2 та алоҳида постда эса 28 нафар ходим жиловсиз оловга қарши жанговар шайликда турибди, керак бўлса, мардона кураш олиб

бормоқда. Вилоят бўйича 25 та касбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисмлари мавжуд бўлиб, уларда 720 киши хизмат қилади. Вилоят ЁХБ шахсий таркибининг 142 нафари зобитлардир. Улардан 96 киши олий-техник ва 46 киши ўрта махсус-техник маълумот эгаси.

Хозирда Наманган вилоятида 72 та асосий, 5 та махсус ва 40 та ёрдамчи ёнғин ўчириш автомобиллари мавжуд. Ёнғинга қарши курашда бу техника воситаларининг барчасидан унумли фойдаланилмоқда.

Муродилла Алибоев

(1924-2004)

Муродилла Алибоев ёнғин хавфсизлиги соҳасининг билимдони, табаррук отахонлардан эди. У Тўрақўрғон туманидаги Катта Қурама кишлоғида туғилган.

Шу ердаги 29- мактабда таълим олгач, 1943 йилга қадар ўша пайтдаги Акмал Икромов номли (собик "Олтин водий") ширкат хўжалигида ишлади.

Ўн тўққиз ёшида харбий хизматга чақирилиб, она кишлоғига ғалабадан сўнг – 1947 йили қайтиб келди. М.Алибоевнинг ёнғин хавфсизлиги хизматидаги жанговар фаолияти 1951 йилдан бошланган. Аввал Тўрақўрғон туман ёнғинга қарши кураш инспектори бўлиб ишлади, 1956-1962 йилларда эса Учқўрғон туманида фаолият кўрсатди.

Муродилла Алибоев бу йилларда қатор мураккаб ёнғинларни жиловлашда шахсан иштирок этди, ташкилотчилик намуналарини кўрсатди. Жанговар хизматлари учун Республиканинг собик Ички ишлар вазири, генерал-майор Ю.Бабажонов қўлидан хизмат мотоциклининг қалитини олди, "Энг яхши ёнғин хавфсизлиги ходими" кўкрак нишонин билан тақдирланди.

У Наманган шаҳар ёнғиндан сақлаш инспекциясига бошчилик қилганида ҳам (1963-1968 йиллар), вилоят ЁСБ норматив-техника ва автоматика соҳасида ишлаганида ҳам (1968-1974), Учқўрғон туман ёнғиндан сақлаш инспекцияси раҳбарлиги лавозимига ўтказилганида ҳам (1974-1979) ғайрат-шижоат билан фаолият кўрсатди. Шу йилларда Наманган шаҳри ва Учқўрғон туманида тизим ишини яхши-

лаш билан боғлиқ кўплаб амалий тадбирлар М.Алибоевнинг номи билан боғлиқ.

Ёнғиндан сақлаш хизматининг синалган зобити, урушда тобланган жанговар ўт ўчирувчи М.Алибоев 1979 йили истеъфога чиқди. Қарийб ўттиз йил шу соҳада меҳнат қилган Муродилла ота нафакага чиққач ҳам бекор ўтиргани йўқ. Аввал Наманган шаҳар 1-ХЁХҚ нинг газ-тутундан химоя хизматида уста, кейин вилоят кўнгилли ёнғинга қарши кураш жамиятининг ҳаракатдаги ўқув курсига бошлиқ бўлиб 1987 йилгача ишлади. У шогирдларининг меҳрибон устози, ҳамиша доно маслаҳатгўй эди.

Аммо инсон умри омонат, шафқатсиз ўлим раҳматли Муродилла отани 2004 йили орамиздан олиб кетди. У киши ҳақидаги нурли хотиралар эса барҳаёт яшамокда, эзгу ишлари, яхши сўзлари, инсоний фазилатлари ҳамиша тилга олиб турилади. Зеро, М.Алибоевдай фидоий, ҳалол, меҳнаткаш устозлар ҳаёти ёшларга ибратдир.

ШУХРАТ СОДИҚОВИЧ ИМОМОВ

У 1940 йилда Янгиқўрғон туманида туғилган, 1978-1981 ва 1983-1997 йилларда Наманган вилоят ИИБ ёнғиндан сақлаш бўлимининг бошлиғи лавозимида ишлаган, истеъфодаги полковник.

МЕН 1969 йилда собиқ Иттифок Ички ишлар вазирлигининг олий мактаби қошидаги ёнғин хавфсизлиги хизмати муҳандислари факультетини тамомлаганман. Меҳнат фаолиятим ўша йили Наманган вилоят ИИБ ЁСБ бошлиғининг ўринбосари вазифасидан бошланган. Бўлимимиз атиги 7 ходимдан иборат эди. Ўшанда вилоят бўйича учтагина касбийлаштирилган ёнғин ўчириш қисми (Наманган, Учқўрғон ва Чустда) бўлиб, улар жойлашган бинолар ҳеч қандай талабга жавоб бермасди.

Туман ИИБлари қошида биттадан инспектор ёнғин хавфсизлиги бўйича фаолият юритишган. Бу борада корхона ва хўжаликларда тузилган кўнгилли ўт ўчириш дружиналарининг ёрдами катта бўлганди.

Ўша йиллари тизимимиз иши такомиллашиб бораётгани сезилиб турса-да, давлат ва халқ мулкини, инсонлар ҳаётини ёнғин ёки бошқа техноген авариялардан ҳимоялашда долзарб муаммолар кўп эди. Айниқса, соҳанинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, малакали кадрлар тайёрлаш, замонавий бинолар қуришни орзу қилардик. «Яхши ният – ярим мол» деганлари ҳақ гап, секин-секин ўша орзулар амалга ошиб борди.

Ходимларимиз ҳаракати ва маҳаллий ҳокимият ёрдами билан 1976 йилда хўжаликлараро ўт ўчириш командалари тузиш бошланиб кетди. Бу хайрли иш Республикамизда биринчи марта тажриба қилинаётган бўлиб, Наманган вилояти ўшанда гўё тажриба мактаби бўлганини эслайман. Етти туманда ташкил этилган бундай командалар амалда яхши натижалар берганди.

Кўп ўтмай Наманган шаҳрида харбийлаштирилган ва туман марказларида касбийлаштирилган қисмларни тузиш

бўйича ташкилий тадбирларга киришилди. Бундан ташқари аҳолиси 20 мингдан ортиқ бўлган қишлоқларда ҳам кам сонли ўт ўчириш қисмлари ташкил қилинди. Бу ишлар изчил давом этиб, 1985 йилга қадар қисмлар учун бешта янги бино қурилди. Ёнғиндан сақлаш тизимига техник хизмат кўрсатиш вужудга келди, рационализаторлик ва ихтирочилик ҳаракати авж олди.

Шахсий таркиб учун ҳимоя воситаларини кўпайтирдик, «АСВ-2» русумли қисилган ҳаво ашаратлари олиб келинди, хизмат шаронглари яхшиланди, замонавий спорт базаси яратилди. Кишини қувонтирадиган энг муҳим нарса шуки, соҳамизда юқори малакали миллий кадрлар кўпайди. Улар ёнғинга қарши курашнинг самарали усулларини ҳам, ўзлари учун зарур бўлган хавфсизлик қоидаларини ҳам яхши эгаллашганди.

Ҳар қандай ютук инсон омили билан қўлга киритилишини унутмаслигимиз керак, албатта. Шу нуқтан назардан алангали фронтда тилсиз ёвга қарши жасорат билан жанг қилган Абдулла Дўсматов, Зайниддин Пошшаходжаев, Жамолхон Қодиров, Низомжон Турғунов каби ўнлаб жанговар сафдошларимизнинг номларини ҳурмат билан эслашни инсоний бурчим деб биламан.

НЕФТЬ КОНИДАГИ ФАЛОКАТ

Халкимиз табиий офатларнинг, ҳар турли ҳалокат ва кўнгилсизликларнинг неча-неча турини кўрган. Тарихий Тошкент зилзиласидан кейин ҳам қанча ер силкинишлари, тошқин ва селлар, ёнғин ва кўчкилар бўлди. Бари бардошимизни синамоқда ва унга қарши матонат лозим.

Наманганда ҳам бундай фалокатлар анчагина ўтган. Вилоят марказидаги 1948 йилги тошқин, 1972 йилги шойи газламалар корхонасидаги ёнғин ҳали кўпларнинг эсида. Чортоқ сув омборидаги тўғоннинг ўпирилиши (1976 йил 1 май) эса анчагина вайроналикка сабаб бўлганди. Кейинчалик Попдаги ер силкинишлари-чи? Ўшанда зилзила Мингбулоқ туманигача титратиб борганди. Бундан ташқари ҳар йил баҳорда дарё ва сойларнинг тўлиб-тошиши, ёзда дўл ёғиши, Марказий Фарғона қумларининг дала ва боғлар устига ёпирилиши...

Хайриятки, бу сон-санови йўқ, ҳеч қачон тўхтамай-диган ва кўккисдан хуружга келадиган офатларга қарши курашувчилар, ўт ўчирувчилар, қутқарувчилар бор. Бу ўринда 2005 йил қишдаги Қамчик доводидан ўтувчи халқаро йўлни 2-3 метр қалинликдаги қор босиб қолганини ҳам эслаш жоиз. Негаки, у ҳам барча қутқарувчилар учун бир имтиҳон эди. Ёнғин ўчирувчилар кидирув-қутқарув ишларида матонат намуналарини кўрсатишди. Энг тахликали дамларда ҳам шахсий таркибнинг бирор аъзоси ўз хизмат постини тарк этгани йўқ. Керак бўлса, бутун довод худудини яёв босиб ўтишди, айниқса, йўлсозларни қутқаришда кўрсатилган жонбозликларни алоҳида таъкидламоқ лозим. Ўша кунлари узлуксиз ишлаб турган энг ишончли алоқа воситаси айни шу тизимга тегишли бўлиб, йўлни қордан тозалаш ва қатновни тиклаш ишларининг ўзига хос штаби вазифасини ҳам Қамчикдаги икки туннель орасига жойлашган 7-ҳарбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисми бажарганди...

Аммо бўлиб ўтган фалокатлар орасида Мингбулоқ нефть конидаги ёнғиннинг кўлами жуда катта эди. Мингбулоқ (собик Задарё) тумани худудидаги бешинчи кудукдан отилган фаввора ҳамма-ҳаммани жуда хурсанд қилганди. Аввалига рисоладагидай кетаётган кон ишлари, ер остида каттагина нефть захираси борлиги ҳақидаги хабар чинакам

кувонча арзирди, албатта. Аммо хар тўқисда бир айб: қувурдаги қорамой оқимини тўхтатиш мосламаси-привенторнинг қуввати 750 атмосфера босимига дош бера оларди, холос. Беш километр (5200 метр) чуқурликдан отилиб чиқаётган газ-нефть фавворасининг босими эса 1200 атмосфера...

Ўша привентор клапанлари 1992 йил 2 март куни соат ўн бир яримларда "иш кўрсатди" ахийри. Клапан дош беролмай қолгач, очик майдонни суюқлик эгаллай бошлади, қатта микдордаги нефть оқимини бошқариб бўлмай қолди. Авариядан сўнги дастлабки 3-4 соат фурсатдаёқ қудук атрофидаги иншоотларни, икки гектарча майдонни қорамой босди. Тизгинсиз фавворанинг баландлиги 150 метрга етди, бу 50 қаватли иморатнинг бўйига баробар бўлиб, хар сонияда 110 литр нефть отилиб чиқмоқда эди. Бетўхтов очиб турган бунча қорамойни жойлаш имкони йўқ эди ва унинг Сирдарё сувига қўшилиб кетиш хавфи ҳам пайдо бўлганди. Бу экологик тажовузнинг олдини олиш биринчи галдаги вазифа экани аён, шунинг учун мавжуд техникалар билан нефть оқимининг йўлига ров солинди. Эртасидан бошлаб, қўшимча машина ва механизмлар жалб этилди, тушроқ тўсиқлар мустаҳкамланди. Нефть оқими эса бир неча гектар очик майдондаги хавзаларни лиммо-лим қилиб борарди. Кейин махсус транспорт воситаларида уни ташишга киришилди.

Аммо нефтни жойлаш ва ташиш ташвишлари кейинроқ бошланган фалокат олдида ҳеч гап бўлмай қолди. Тўртинчи март куни 5-қудук минорасини бузишга киришилди, эҳтиётсизлик оқибатида учқун чиқди, ёнғин бошланиб кетди. Йигирма гектар майдондаги очик ҳовузлар тўла нефтга ўт илашди. Аланга шунчалар ваҳима солиб овоз берардики, икки-уч чакирим нарида ҳам оёқ остидаги ер зириллаб турарди. Олов хуружга келиб, ҳамла қилганда, бир гектарлик ўрмон беш дақиқада қуйиб қул бўлди.

Куннинг қоқ ўртасида қора тутун қуёш юзини тамом беркитиб, қон устига тун чўққандай бўларди. Тутун ҳатто 10-12 километр масофага тарқаб, булутгача қўшилиб кетди, ўша кунлари ёмғир ҳам қора рангда ёққан эди. Баландлиги 110 метрга етадиган Мингбулоқ алангасини тунда Чортоқ ва Янгиқўрғон туманларидан ҳам кўриш мумкин бўлган. Оловга яқин келишнинг эса сира иложи йўқ, ҳарорат 1200-1400 даражани ташкил этарди.

Наманганда бундай фалокат ҳалигача кузатилмаганди. Ёнғин бошлангандан кейинги санокли дақиқаларда воқеа жойига биринчи бўлиб катта инспектор капитан Нуъмонжон Нишонов бошчилигида туман ўт ўчириш қисми навбатчи қорувлининг шахсий таркиби етиб келди. Кейин бутун вилоят ёнғиндан сақловчилари, бошқа тегишли хизматлар оёққа турди, 24 та техника, 40 нафардан иборат жанговар қутқарувчилар жалб этилди.

Лекин ҳалокат кўлами катта эди. Хуружга келган ёнғин ўнлаб, юзлаб техника ва одамларни мутлақо писанд қилмасди. Чунончи, уйдайд келадиган кип-қизил аланга ердан узилиб, ҳавода муаллақ туриб қолади. Гирдобга ўхшаш бу балон азимнинг ҳар тарафда сон-саноксиз кип-қизил тиллари бор. Қўлаб ёнғинларни бартараф қилишда қатнашган тажрибали ўт ўчирувчилар ҳам бунақасини кўришган эмасди. Ҳалиги муаллақ аланга 100-150 метр баландликда маълум муддат "ўйнайди-да", кейин ерга отилади. "Ўйнаш" чоғида гуё унинг акли бор, қон теварагида ниманидир нишонга ҳам олгандай бўларди ва тушган ерини кўйдириб ташларди. Фалокатга қарши курашаётганлар оловнинг бу "хунари"ни бир неча бор кузатишди...

Тезда ҳукумат комиссияси тузилиб, иш бошланди. Зеро, тобора жунбушга кираётган ўт балосини режа асосида ва уюшган ҳолда бартараф этмаса бўлмасди. Фалокатга қарши Наманган, Андижон, Фарғона ва Тошкент вилоятларидан 190 га яқин техника воситалари, мингга яқин ўт ўчирувчи ва қутқарувчилар жалб қилинди. Тилсиз ёв йўлига гов солиш учун бошланган ана шундай жанговар кураш бир неча ҳафта узлуксиз давом этди. Ёнғин хавфсизлиги ходимлари катта жонбозлик кўрсатишди, улар юқори ҳарорат остида асосий юмушни бажараётган махсус техникаларни сув билан мунтазам совутиб туришарди.

1992 йилининг апрель ойи офат билан курашда ўтди, ўт ўчирувчилар ва қутқарувчилар ҳафталаб уйларини кўришгани йўқ, кечасио кундузи бетиним, беором ҳаракатда бўлдилар. Ва ниҳоят 2 май кун фалокат бартараф этилди, она ер, тоза ҳаво, Наманган табиати, қадим Сирдарё, унинг ёнғинасидаги Охунбобоев номли канал сувлари экологик ҳалокатдан сақлаб қолинди.

Табиат стихиясига қарши бу қаҳрамонлик намуналари Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонида (1992

йил 4 июнь) ўз кадрини тоғди: полковник Шухрат Имомов, капитан Нуъмонжон Нишонов ва сержантлар Ҳасанбой Уматов, Тожддин Сайфиддиновлар Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фахрий Ёрлиғи билан тақдирланди.

Мингбулок нефть қонидаги фалокатдан буён анча йиллар ўтди, ўшанда тувилган йиғитларнинг овози дўриллаб бошлаган. Лекин у кунлар йироклашгани сайини кўрсатилган жасоратнинг маҳобати ортиб бормоқда. Мингбулок ёнғинини бартараф этишдаги ўзига хос усуллар, қутқарув ишларидаги фидойчилик, қорамойини Сирдарё сувига туширмаслик йўлидаги жонбозлик ҳали кўп ўрганилиши турган гап. Ўша ҳаракатларнинг тактика ва стратегияси ёнғинга қарши курашувчи ва қутқарувчилар учун қўлланмалардан ўрин олиб, келажак авлодларга ҳам сабоқ бўлса ажаб эмас.

Аҳолининг турли қатламлари орасида ёнғин хавфсизлиги қоидаларини самарали тарғиб қилишда Наманган шаҳар 1-ҲЁХҚ қошидаги ёнғин техник маркази алоҳида аҳамиятга эга. Шунинг учун у қайта жиҳозланиб, 2002 йил 9 декабрь кuni янгидан иш бошлади. Марказининг очилиш маросимида ёшлар, жамоатчилик вакиллари, кўпгина ҳурматли меҳмонлар иштирок этишди.

Ўнгдан чапга: ёнғин хавфсизлиги хизмати фахрийси Шухрат Имомов, Ўзбекистон Қаҳрамони Дилбар Акрамова.

Бойназар Дедабоев,
вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи,
подполковник.

Бахтиёр Джураев,
вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи
ўринбосари, подполковник.

Тўравой Ҳошимов,
вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи
ўринбосари, майор.

Алижон Райнов,
вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи
ўринбосари (1998-2003 йиллар),
истеъфодаги подполковник.

НАМАНГАН ЁНГИН ХАВФСИЗЛИГИ ХИЗМАТИ РАЎБАРЛАРИ

1. Павел Игнатович Солениг 1928-1929 йиллар.
2. Василий Спиридонович Орабей 1929-1933 йиллар.
3. Пётр Рижков 1934-1937 йиллар.
4. Виктор Петрович Дулинин 1938-1940 йиллар.
5. Виктор Васильевич Турсаков 1940-1950 йиллар.
6. Зайниддин Пошшаходжаев 1951-1966 йиллар.
7. Риф Темирянович Муллаянов 1968-1978 йиллар.
8. Шухрат Содикович Имомов 1978-1981 йиллар.
9. Туробхон Бобохонов 1982-1983 йиллар.
10. Шухрат Содикович Имомов 1983-1996 йиллар.
11. Бойназар Якубович Дедабоев 1997 йилдан.

**Риф Темирянович
Муллаев,**
вилоят ИИБ ЁСБ бошлиғи
(1968-1978 йиллар).

Усмонжон Ҳожиназаров,
Наманган шаҳар
касбийлаштирилган ўт
ўчириш отряди бошлиғи.

Сайидахмад Каримов,
Косонсой туман ИИБ
ЎХБ бошлиғи
(1987-2002 йиллар).

Турсунбой Шербадалов,
Чуст туман ИИБ ЎХБ
бошлиғи
(1986-1988 йиллар).

Болтабой Зарифбоев,
Учқўрғон туман ИИБ ЁХБ
бошлиғи
(1979-1988 йиллар).

Ҳамидулла Турсунов,
Уйчи туман ИИБ ЁХБ
бошлиғи
(1980-1990 йиллар).

Абдурашид Умаров,
Наманган ва Турақўрғон
туман ИИБ ЁХБ бошлиғи
(1985-1994 йиллар).

Иброҳимжон Абдуллаев,
(1956-2000)
Янгиқўрғон туман ИИБ ЁХБ
бошлиғи (1982-2000 йиллар).

Тоҳир Машраббоев,
ёнғин хавфсизлиги
хизматида 1976 йилдан
буён ишлаб келмоқда.

Исмонжон Даминов,
Паманган шаҳар ИИБ
1-МХЎУҚ бошлиғи
(1981-2001 йиллар).

Икромали Жўраев,
(1960-2003)
вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи
ўринбосари
(2002-2003 йиллар).

Аҳмадхон Сулаймонов,
Чуст туман
ИИБ ЁХБ бошлиғи
(1988-2005 йиллар).

«ЁНГИНДАГИ ЖАСОРАТИ УЧУН» МЕДАЛИ НИШОНДОРЛАРИ

Маҳаммадҷон Бобомирзаев,
Наманган шаҳар 1-касбий-
лаштирилган ёнғиндан сақ-
лаш отряди ёнғин ўчирув-
чиси.

Ҳақимжон Каримов,
Наманган шаҳар
1-касбийлаштирилган
ёнғиндан сақлаш отряди
ёнғин ўчирувчиси.

Абдуҷаббор Каримов,
Наманган вилоят ИИБ ЁСБ
катта муҳандиси.

Марат Сайфутдинов,
Наманган вилоят ИИБ ЁСБ
ёнғин ўчириш штаби
бошлиғининг катта
ёрдамчиси.

«ЖАСОРАТ» медали нишондорлари

АЛИЖОН ПАТТАЕВ,

вилоят ИИБ ЁХБ
7-ХЁХҚ бошлиғи.

Ўзбекистон Республикаси
Президентининг
2006 йил 12 январдаги Фармонига
биноан тақдирланган.

АНВАРЖОН ЎРМОНОВ,

вилоят ИИБ ЁХБ
4-ХТХҚҚ ходими.

Ўзбекистон Республикаси
Президентининг
2006 йил 5 майдаги Фармонига
биноан тақдирланган.

ИНОМЖОН РЎЗИНОВ,

(1979-2005)

Наманган шаҳар ИИБ ЁХБ 1-ХЁХО
3-ХЁХҚ ёнғин ўчирувчиси.

Ўзбекистон Республикаси
Президентининг
2006 йил 5 майдаги Фармонига
биноан вафотидан сўнг тақдирланган.

У 1948 йили Наманган шаҳрида таваллуд топган, 1964 йилдан бошлаб Наманган вилоят ИИБ ЁСБ муҳандиси, катта муҳандиси, бошлик ўринбосари лавозимларида хизмат қилди.

А.Азизов 1996-2001 йилларда эса вилоят ИИБ қўриқлаш бўлимида бошлик бўлиб ишлаган, истеъфодаги полковник.

МЕН 1964-1967 йилларда Свердловск ёнғин-техник билимгоҳида тахсил олдим. Курсант сифатида илк амалиётни 1966 йили республикамиз пойтахтида ўтаган эдим. Апрель ойидаги Тошкент энгиласидан сўнг бизнинг хизматимиз ҳам зарур бўлган ва амалиётга юборилган ўзбекистонлик курсантлар кидирув-кутқарув ишларида қатнашгандик. Ундан буён ўтган даврида бундай нохуш ҳодисаларнинг аллақачасида иштирок этишимга тўғри келди...

Кексалар оғзидан тушмайдиган ва дастурхон устида хамиша тилга олинмаган бир дуо бор:

-Ўт балосидан, сув балосидан асагин.

Чиндан ҳам ўт балоси-тилсиз ёв. Унга қарши ўз касбини севган, чинакам фидойи инсонларгина қураша оладилар. Ўт ўчириш ёлғиз кишининг иши эмас, бу фронтда жамоат бўлиб жанг қилишди, ҳар бир одам фақат ўзининг эмас, ёнидаги сафдошнинг ҳам хавфсизлигини ўйлаши шарт, зарур бўлса бир-бирига қалқон бўлиши, оддий имо-ишора билан шеригини англай олиши керак. Менинг ҳамма хизматдошларим ана шундай эзгу сифатларнинг, ўзаро меҳробатнинг соҳиблари эдилар. Бунга қундалик иш жараёнларида, катта ёнғинларда кўп шохид бўлганман. Хусусан, 1981 йил Поп нотўқима матолар фабрикасида бўлган мураккаб ёнғин манзаралари ҳали кўз олдимда турибди. Корхонанинг том қисми қурилганда ёнғин хавфсизлиги қондалари эътиборга олинмаган экан. Фақат ходимларимизнинг фидойчилиги, ҳамжихат ҳаракатлари билангина фабрика ўт балосидан саклай олинди. Наманган шойи газламалар комбинатидаги ёнғин (1972 йил) ҳақида ҳам айни шу эъти-

рофни такрор айтиш мумкин. Энг муҳими ўт ўчирувчиларнинг жонбозлиги боис бирор кишининг шикастланишига йўл қўйилмади, оловнинг омбор ва цехларга тарқалишининг олди олинди, катта миқдордаги давлат бойлиги асраб қолинди.

Лекин шундай ғаразғўй кимсаларни ҳам кўрдимки, бундайлар ўт балосидан ўз кора ниятлари йўлида фойдаланмоқчи бўлгандилар. Масалан, Чуст темир йўл станциясидаги аралаш моллар дўконига ўт кетди. Чустлик ҳамкасбларимиз фалокатни тезгина жиловлашди. Воқеа жойини кўздан кечириш жараёнида мен ҳам бор эдим. Кўрдимки, омборхонадаги ёғоч сўри остида оғзи очик идишда лиммо-лим бензин турарди. Маълум бўлдики, бу дўкон мудирининг иши бўлиб, ўт қўйган чоғида бензиннинг ёниб кетишидан, ҳамма нарсанинг кул бўлишидан умидвор бўлганди. Унинг бахтига қарши ўт ўчирувчилар тезкорлик билан фалокатнинг йўлини тўсиб қолишган. Ёнғин воситасида ўз камомадини яширмоқчи бўлган дўкон мудирини бу "хизматига" яраша "тақдирланди", албатта.

Демокчиманки, ўт балоси билан ҳазиллашиб бўлмайдиган ва унга қарши кўнгли тоза, ҳалол, жасур кишиларгина кураша биладилар.

Миннур Қаюмов,

Истеъфодаги подполковник, вилоят ИИБ ЁСБ бошлиғининг ўринбосари

Каримжон Умрзақов,

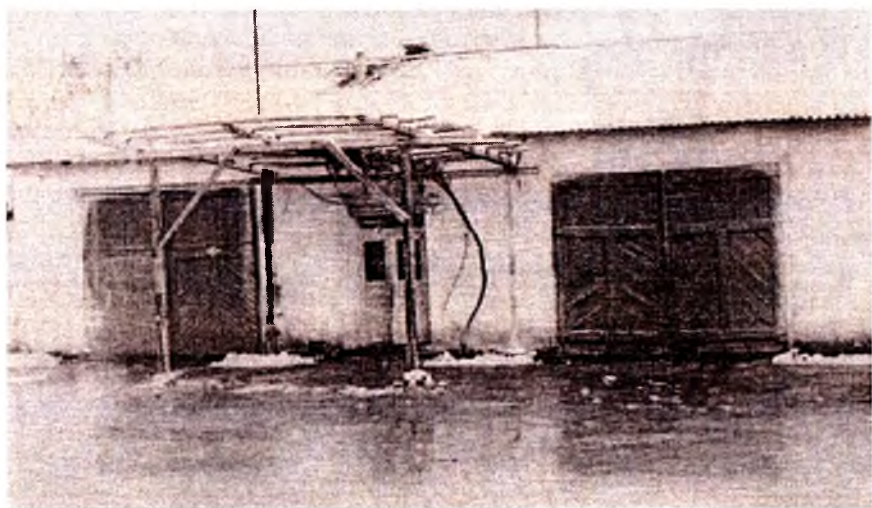
1985-1995 йилларда Наманган шаҳар 2-ХЕХК бошлиғининг ўринбосари, истеъфодаги капитан. Ҳозирда вилоят ёнғин хавфсизлиги хизмати фахрийлар кенгаши раиси

Наманган шаҳар қасбийлаштирилган ўт ўчириш қисми биноси (1968 йил).

Наманган шаҳар ИИБ ЁХБ 1-ҲЁХО 1-ҳарбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисми (2005 йил).

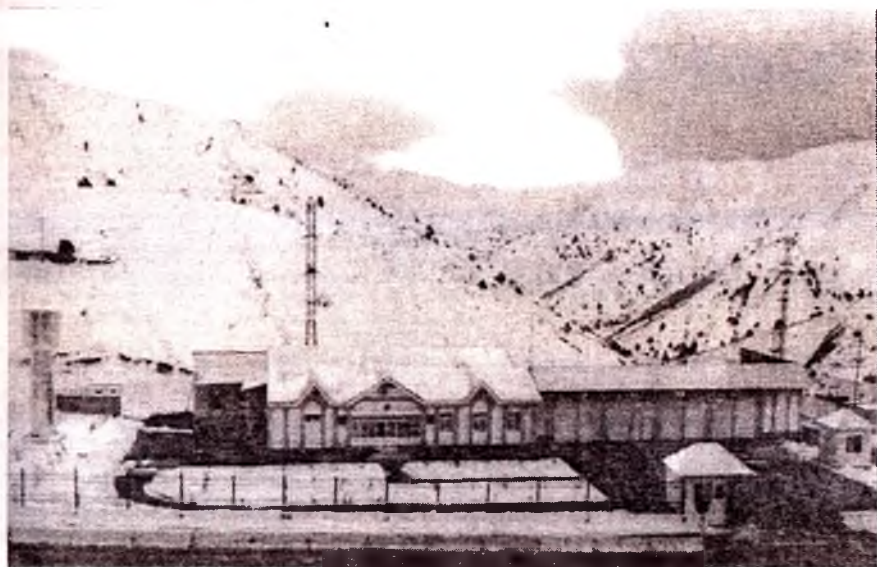
Косонсой туманидаги 4-касбийлаштирилган ёнфин ўчириш қисми 2003 йилга қадар ана шу эски бинода жойлашган эди.

Қисмнинг янги биносига биринчи вишт қўйилмоқда (олдинда, ўнгдан чапга): Косонсой туман ИИБ ЁХБ бошлиғи, майор Сайидахмад Каримов, вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи, подполковник Бойназар Дедабоев.

Косонсой туман ИИБ ЁХБ 4-касбийлаштирилган ёнфин хавфсизлиги қисмининг янги биноси.

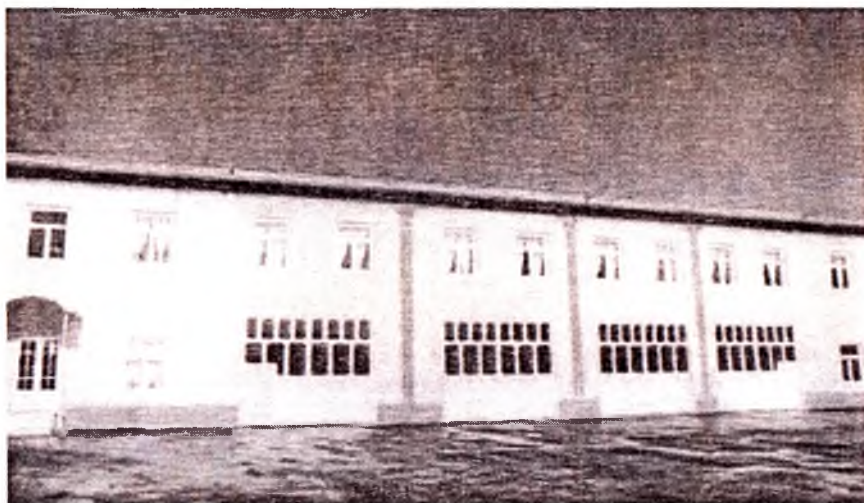

Қамчиқ девонини ёнфиндан муҳофаза қилувчи 7-харбийлаштирилган ёнфин хавфсизлиги қисми

Чортоқ туманида ёнғин хавфсизлиги қисми илк бор 1972 йилнинг 10 январида вилоят ижроқўми қарори билан ташкил этилган.

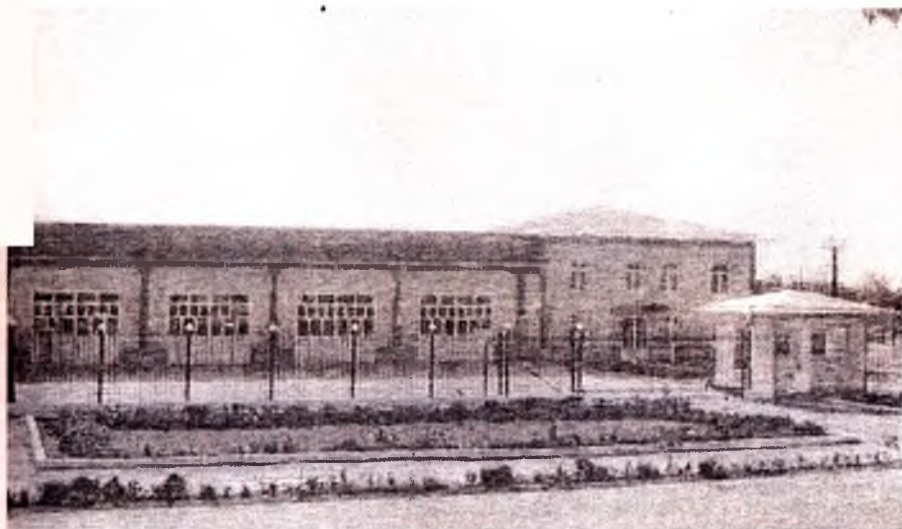
1975 йилда қисм Чортоқ МКК ётоқхонасига кўчиб, шу бинода 2004 йилгача фаолият курсатган.

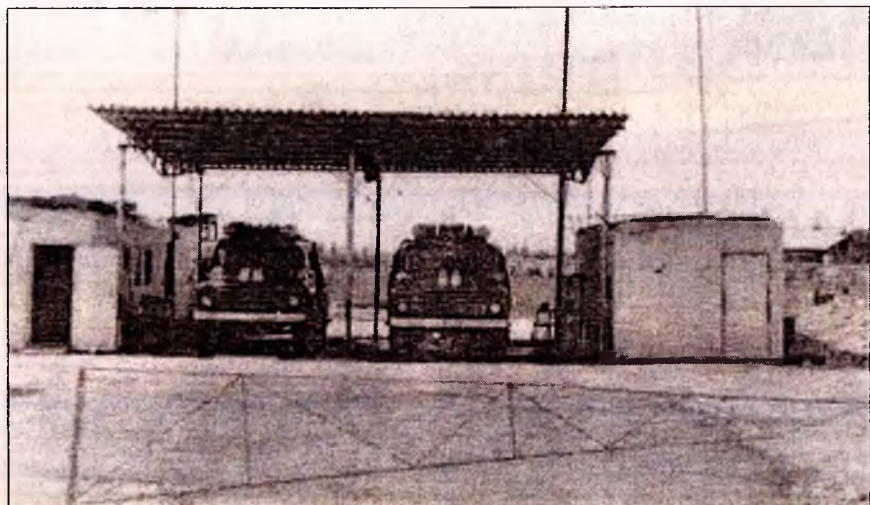
Вилоят ёнғин хавфсизлиги гарнизони шахсий таркибининг саъй-ҳаракати билан Чортоқда икки қаватли, тўртта автомобилга мўлжаллаган замонавий бино 2004 йилда фойдаланишга топширилди.

Мингбулоқ туманидаги 11- касбийлаштирилган ёнфин хавф-сизлиги қисми қарийб 30 йил ушбу мослаштирилган бинода фаолият кўрсатди.

2004-2005 йилларда Жомашуйда вилоят гарнизони шахсий таркиби томонидан ҳашар усули билан тўртта автомобилга мўлжалланган замонавий бино қуриб битказилди.

Поп туманидаги 1-касбийлаштирилган ёнфин хавфсизлиги қисми кўп йиллар давомида ноқулай шароитда, ҳатто вагонларда жойлашган эди.

Ушбу қисмнинг янги биносига биринчи фишт қўйилмоқда.

Попдаги бино қурилиши катта ҳашарга айланиб, унда вилоятнинг барча ёнғин хавфсизлиги қисмлари шахсий таркиби фаол қатнашди.

Янги бино битгач, Попга ҳурматли меҳмонлар ташриф буюришди (ўнгдан чапга): вилоят ҳокими И.Ҳ.Нажмидинов, Ўзбекистон Республикаси ИИБ ЁХББ бошлиғи полковник А.И.Исломов, вилоят ИИБ собиқ бошлиғи генерал-майор А.Т.Усмонов, вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи, подполковник Б.Дедабоев.

Ҳашар пешқадамлари

Обид Султонов,
Косонсой туман ИИБ ЁХБ
4-КЁХҚ смена бошлиғи.

Хайрулло Неъматов,
Чортоқ туман ИИБ ЁХБ
6-КЁХҚ смена бошлиғи.

Сайфиддин Тулашев,
Учқўрғон туман ИИБ ЁХБ
8-КЁХҚ смена бошлиғи.

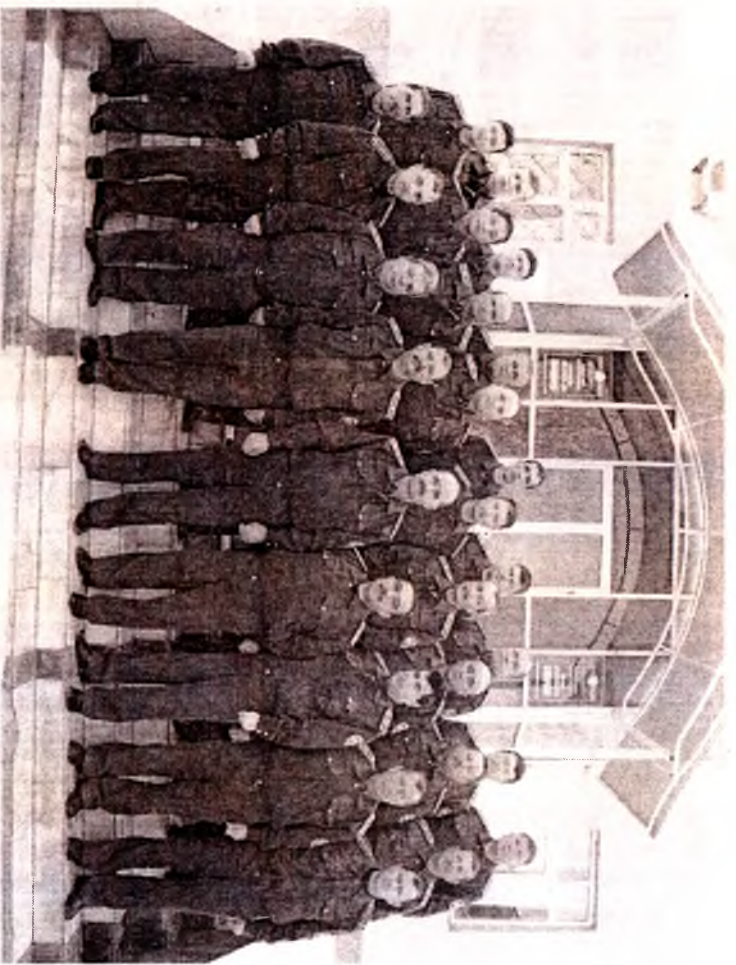
Абдуғаффор Шукуров,
Учқўрғон туман ИИБ ЁХБ
8-КЁХҚ смена бошлиғи.

Поп туман ИИБ ЁХБ бошлиғи майор М.Мирзаниёзов янги бинонинг рамзий калити билан.

Ўқувчи-ёшлар ёнғин-техник марказига тез-тез ташриф буюриб, мавжуд бешта бўлимдаги экспонатларни катта қизиқиш билан томоша қиладилар ва ёнғин хавфсизлиги қоидалари буйича тушунчаларини мустаҳкамлайдилар. Бу борада ёнғин хавфсизлиги хизмати ходимлари уларга бажонудил ёрдам беришади.

Ылчот ИИБ ЭХБ шахсий тарбия

Чулдан Ҷитта (1-катор): Турғубой Тешбаев, Абдуғали Тоғбаев, Саурпадин Юсупов, Турной Хошимов, Бойлнзар Девдбаев, Бахтиёр Джугаса, Хуснидин Тоқиматов, Тоғракел Манраббаев, Рустамжон Абдуллаев, (2-қатор): Алишер Тоқиматов, Абдуғанифдор Хайдаров, Исмомил Исоев, Аҳмаджон Тоқитўяев, Раҳмонберди Исмаилов, Раъзон Раҳимжонев, Мухаммаджон Хасанов, Тоғракел Маматалиев, Қасимжон Хамроқулов, (3-катор): Ораббаев Зоҳид, Дилшўрад Маматов, Милломжон Бобонирбаев, Муроджон Муллабаев, Бахтиёр Ортиқов, Юнусжон Давлатов, Раҳимжон Турғунов, Музаффар Корбаев.

Чалпап ункта (1- қатор): Иброҳим Жўраев, Турғунпўлат Эпібсоев, Олимжон Иминов, Олимжон Ҳақимов, Уғтамжон Ботиров,
Балхиср Болтабоев; (2-қатор): Валижон Солиев, Эсонов Абдумўтал, Ботир Жўраев, Абдубалто Кенжаев, Анвар Турсунов, Расулжон Қодиров,
(3-қатор): Бойдарали Умаров, Машираб Мирзахмедов, Йўлдошали Шомитов, Дилмурод Сариков.

ҲАШАР

Халқимизнинг удумлари кўп. Улар орасида хашар деб номланган қадимий ва яхши одат бор. "Ўзбек тилининг изохли луғати"да хашарни "жамоатчилик томонидан бериладиган ихтиёрий ёрдам" дея таърифланибди. Агар кўпчиликнинг ўша ихтиёрий ёрдами бўлса, ҳамма бир ёкадан бош чиқарса, ҳар қандай юмуш осон ва тез бўтади, оғир меҳнат бир кишини ё озчиликни зада қилмайди.

Юртимизда хашарнинг тарихий намуналари бўлиб ўтган: бутун халқ бир бўлиб, атиги 45 кунда битказган Катта Фарғона канали бунинг ёрқин мисоли. Уни битта туман ёки бирорта қишлоқ аҳли кавлаганида қурилиш неча йиллаб давом этмасмиди? Хашар туфайли ўшандок иншоот қисқа муддатда битди, дала ва боғларга оби ҳаёт келди, водий аҳлининг ризқига ризқ кўшилди.

Ғапнинг рости илгари хашарлар зўр бўлган. Биров иморат бошласа, бутун маҳалла ёрдам қўлини чўзган. Томга васса, бўйра ва қамиш босилгач, ҳокандазон, яъни тупрок солиш хашари бўлган. Йигитлар тупрок тўла тўрва билан нарвонларни ларзон қилиб, том устига басма-басга йўрғалашарди. Ҳокандазоннинг яна бир тарафи шу эдики, йигитнинг сараси шунда ажратиб олинган. Хашарбоши эълон қилардики:

-Энди навбат полвонқопга!

"Полвонқоп" деганлари айтишга осон, холос. Уни кўтармоқ, том устида қакқайган хашарбошининг оёқлари остига ағдармоқ учун Алпомишнинг қуввати керак-да. Негаки, ҳалиги қоп жониворда етти-саккиз, ҳатто ўн пуд тупрок бор. Энди унақа хашарлару, ундай алпомишлар қаёқда? Баъзан ўкинасан...

-Ўқинишнинг сира ҳожати йўқ,-дейтишади вилоят ўт ўчирувчилари. -Ўша хашарлар ҳам, ўшандок алпомишлар ҳам бизда.

Рост ғап, улар бу масалада ҳар қанча фахрлансалар ҳақлари бор. Ёнғин хавфсизлиги ходимлари халқнинг асрий удумини тиклаб олишган. Беш-олти йилдирки, бўш қолган одам ўзини хашарга уради. Аслида уларнинг хашари ота-боболарникидан ҳам ўтиб кетди. Фишт қуйиш, ҳатто уни пишириш (заводникидан ўтказиб юборишади азаматлар), де-

вор уриш, эшик-дераза, том ёпиш-хаммаси хашар билан. Оқлаб, бўёклайдиганлар ҳам ўт ўчирувчиларнинг ўзлари. Тагин улар қурган иморат шунчаки уй-дахлиз эмас, бир йўла қўшқаватли, қадди баланд, нақ хонлар ўрдасидай келади.

Бу хайрли юмуш дастлаб вилоят ёнғин хавфсизлиги бошқармасининг маъмурий биносини битказишда қўл келди. Иморат фойдаланишга топширилгач, хашарчилар хулоса қилдиларки:

- Демак, кўшгина иш қўлимиздан келади.

Бу масалада аввал косонсойлик ўт ўчирувчилар енг шимаришди. Негаки, ярим гектардан зиёдрок ер тайин, қурилиш бошланиб, бинонинг ярим-ёрти қадди тикланиб қолган. Бутун вилоятдаги ҳамкасблар "ха" деб юборишди, тўхтаб ётган иш жилиб кетди.

Пойдевор блоклари Нориндаги 17-КЎХҚ да тайёрланган бўлса, ҳам гишти ишчўрғонликлар пишириб беришди. Ёғоч-тахта масаласида Косонсой ва Чортоқ туманларининг ўрмончилари ёрдам қўлини чўздилар. Хашарчи азаматларнинг нон-ошидан хабар олишда вилоятнинг деярли барча ёнғин хавфсизлиги идоралари иштирок этдилар. Олов билан олишиб юрган асл йигитлар орасида ажойиб халқ усталари борлиги аён бўлди. Бу ҳунармандлар иқтидор ва маҳоратларини аямай сарфладиларки, тош ва гиштга гўё жон киритиб юбордилар. Хуллас, қисқа муддатда Косонсой шаҳрига кираверишда гўзал бир бино бунёдга келдики, у ўз ҳусну латофати билан ҳам кўзни, ҳам кўнгилларни қувонтирарди. Кошона вилоят ўт ўчирувчиларнинг бирдамлиги ва хашари учун ўрнатилган бир хайкал бўлиб қолади энди.

Маҳобатли янги бинонинг очилиш маросими катта тўйга айланиб кетди. Косонсойга бошқа туманлардан ташриф буюрганлар "муборак-муборак" қилишди ва ўзларининг ҳам юраклари қизийверди:

-Биз-чи? Бизлар қура олмаймизми?

Ана энди хашар вилоят ЁХБ тизимида ўзига хос беллашув тусини олди. Бу ортда қолмаслик тилагидан, олға интилиш иштиёқидан, эзгу ишларни ҳавас қилишдан туғилди. Кейин улоқни чортоқликлар олиб кетишди, ундан сўнг майдонга мингбулоқлик ўт ўчирувчилар тушдилар. Бу икки туманда ҳам хашар кўнгилдагидай якун топди, чиройли бинолар қад ростлади. Яна тантанали очилиш маросимлари,

иззатли меҳмонлар ташрифи, табриклар, полвонкон кўтарганларга совринлар...

Аллакачон ғайрати жўш урган попликлар энди қараб туришармиди? Жойдан-жойга кўчиш, ноқулай шароитлар 1-сонли касбийлаштирилган ёнғин хавфсизлиги қисми шахсий таркибининг жонига тегиб бўлганди, ахир. Яқин йигирма йилдирки, ҳали Поп нотўқима матолар фабрикаси қошида, ҳали ТЭЦ посёлкаси тарафда, ҳатто "Тулпор" деган фермер хўжалигига қарашли саройда фаолият кўрсатишди, кўча-веришди.

Қисм учун ер майдони ажратилган, бор маблағ билан қурилиш ҳам бир оз бошлаб қўйилган. Аммо режага киритилмаган бинога ҳашар зарур, бўлмаса туя гўшти еб ётаверади. Шуниси борки, ҳашар ҳам ўзича бўлиб, битиб қолмайди. Унинг учун материал зарур, ҳашарбоши зарур. Вилоят ИИБ ЁХБ бошлиғи, тиниб-тинчимас подполковник Бойназар Дедабоев қарийб 10 йилдан буён давом этаётган барча қурилишларнинг ташаббускори, ташкилотчиси, керак бўлса лойиҳачи ва муҳандиси эди. Айтиш мумкинки, ишлаб чарчамайдиган, ҳамиша янги-янги ғоялар билан яшайдиган подполковник чин маънодаги **ҲАШАРБОШИНИНГ** ўзгичаси. Хўп, ҳашарчи ҳам, ҳашарбоши ҳам бор, энди қурилиш учун зарур материаллар масаласи нима бўлади?.

Албатта, бу кичкина муаммо эмас, маблағсиз қурилиш айтишга осон ҳолос. "Ишлашни хоҳлаган имконият қидиради", "Қаловини топса, қор ёнади" деган мақоллар бежиз айтилмаган-да. Уйғурсойдаги хунар билим юртидан қолган эски иморатни бузиб олишга руҳсат теги, ҳужжат имзоланди. Ва Попдаги 1-КЕХҚ биносидан иш юриб кетди, шунчалик меҳнат қайнардик, ишловчилар сонини баъзи кунларини 250 кишига етди. Попдаги ҳашарнинг ўзига ҳослиги шундаки, Уйғурсойда иморат бузиш ҳам ҳашар, туман марказида иморат қуриш ҳам ҳашар. Бунақаси ҳеч бўлган эмасди, бино беш ойда битди.

Ўт ўчирувчилар бошлаган хайрли ҳашар кейин Норинда давом этди, яқинда Учқўрғон туманида бошланади ва аламоқибат, вилоятдаги барча ёнғин хавфсизлиги тизимлари бу билан замонавий, ихтисослашган ўз биносига эга бўлади, жанговар хизмат самарадорлиги ҳам ортади, албатта.

Қолаверса, ёнғин ўчирувчилар меҳнати ва ғайрати учун ёдгорликдай бўлиб бунёдга келган ўша бинолар туман мар-

казлари ҳуснига ҳолдай ярашиб турибди. Бу гапни Косонсой ва Чортоқдаги, Жомашуй ва Поподаги ЁХБ иморатларининг шинамлиги ўзи ҳам айтиб турибди. 7-ХЕХК жойлашган бино эса Қамчик домини худудидаги энг кўркем, ташки қиёфаси оригинал қошоналардан бири. Кўрмаганлар айтилган жойларга бориб, ўзлари шохид бўлишлари, ишонч ҳосил қилишлари мумкин.

Энди ҳаққоний бир гапни ҳам айтиш лозимки, шунча хашарлар бўлиб, катнашган ўилаб йиғитларнинг бирортаси полвонқон орқалаб томга чиққани йўқ. Аммо барчаларидаги ҳиммат ва жонбозлигининг ўтмишда полвонқон кўтарган паҳлавон йиғитларнинг бардошу матонатидан камлиги йўқ эди. Уларнинг елкасидаги оғир юк манзилга етиб келди, оёқлари остига совринлар ташланди: гилам, полос, телевизор, магнитофон. Беминнат меҳнат ва ҳиммат учун берилган бу мукофотлар ҳар бир хашарчига она сундай ҳалол эди. Бундай ҳолда кадршунос инсонлар уларга дейдилар:

-Хорманг энди, совринлар муборак, янги ўйлар қўтлуғ бўлсин!

Тургунбой Мамажонов.
Мингбулок туман ИИБ ЁХБ
бошлиғи, истеъфодаги майор.

Шухрат Муллабоев.
Мингбулок туман ИИБ ЁХБ
И.КЕҲК бошлиғи.

Ҳ а ё т и й л а в ҳ а л а р

"МАРИЯ"НИНГ "ШАРОФАТИ"

Икки фарзандли бир аёл шунчалар киносевар чикдики, алалхусус, Жанубий Америка сериаллари деган жойда ўзини томдан ташлаворадиган даражага етди. «Оддий Мария» нинг намоёниши даврида у бека бўлган хонадонда нон-ош тайёрлаш ҳатто эсдан ҳам чикиб кетди.

Шундай ишқибоз «шўрлик»нинг телевизори кечга яқин кўрсатмай туриб олса бўладими? «Буни тезгинада тузаттирасан!» деб иддао қилайин деса, кинони ўла қолса тушунмайдиган эри ишидан қайтмаган. На оқармай ва на кўкармай безрайган телевизорни қарғай-қарғай қўшни маҳалладаги дугонасиникига йўл олди...

Уйга қамалган икки бола зерикди. Деразадан чиққан каттаси чой кўймоқчи бўлди... Ошхонада бошланган ёнгин ёнма-ён офилхонага ўтганда қўшнилари кўриб қолишди. Ёнгин ўчирувчилар чакирилди, ярим куйган бўғоз сигир базўр ҳалоллаб олинди.

«Оддий Мария»дан бунчалар «ҳаловат» топган аёлга ишдан қайтган киносевмас эри яна бир «шарофат» ҳадя қилди. Яъни роса тўпалон кўтариб бўлгач, аниқ-тиник қилиб айтдики:

-Тагин «Мария» кўргудай бўлсанг, керагинг йўқ, ўша «Мария»ннга хотин бўлиб юраверсанг!

МАЙОР ЎКРАБ ЮБОРДИ

Бола кўтарган майор эшикдан чиқиши биланок тўсинлари куйиб битган том гуппа босди. Кийим-бошини аланга ямлаб бўлган, бадани титилиб кетган болақайни бағрига босган майор ўткинчи машинани тўхтатди.

-Шифохонага, - шивирлади у.

Хайдовчи индамай газни босди. Уч-тўрт дақиқалик йўлда ўтган фурсат уч-тўрт йилдан ҳам чўзилиб кетди гўё. Беҳуш бола мисоли балиқдай оғзини очиб-юмарди.

-Сувингиз борми, ука?

-Юкхонада эди-да,- жавдиради шофёр.

-Тўхтатинг-чи...

Намланган рўмолчадан сув томди, қонга беланган жажжи лаблар бир тамшанди. Ёруғ дунёга нега келганини англамаган коп-қора кўзлар катта-катта очилди-ю, тезгинада юмилди, лаблар ҳам ҳаракатдан тўхтади.

-Тамом!-деди йиғлаётган ҳайдовчи. Майор ўкраб юборди:

-Сени асрай олмаган биз бепарволардан рози бўлгин, эй фариштагина.

КАМПИРШО ДЎППОСЛАЙ КЕТДИ

Тутун қамалган уйда қоқ суяк бир кампир кўрпага бурканиб ўтирибди. Мадори кетиб бўлганидан йўталгани ҳам холи йўқ. Уни қутқаргани кирган икки йигитдан бири қўлтиридан олмоқчи бўлди.

-Нари тур, бола! -чинқирди момо.

-Туринг, ҳозир том босиб...

-Босса босар, менга тега кўрма! -баттар чиранди кампиршо.

Ади-бади килишнинг мавридимасдики, иккинчи йигит ҳам кўмакка киришиб, астойдил «кураш» бошланди. Тимдалаб, тепиб, тиш-тирноғи билан қаршилиқ кўрсатаётган бир ховучгина қария ўша лаҳзада гўё шунчалар оғирлашиб кетдики, чиниққан икки азаматни ҳам шошириб қўйди. Қутилмаганда янада ғазаби жунбушга келган кампир хассаси билан йигитларни дўппослагани тушди.

Ёнғин ўчирувчилардан бири унинг иккала қўлини қайириб азот кўтаргачгина момо сал бўшашиди. Аммо йўл-йўлакай ҳам тинимсиз жавраб борарди:

-Мени ўз холимга қўй, ҳой бола. Фолбин айтганки, ажалим оловдан келаркан...

Ёнғин ўчирувчилар ўлгиси келган кампиршони болачақаси қўлига омон-эсон топшириб қутилишди.

ҚИЛМИШ -ҚИДИРМИШ

-Войдод, тезроқ келинглар, хотиним билан болам ёниб кетяпти.

Тезде етиб борган ёнғин ўчирувчилар ўлик-тириги номаълум икки кишини тутун ичидан олиб чиқишди. Ёрдам

бермокчи бўлиб уринадиларки, иккови ҳам ўлиб бўлган, бунинг устига мурдалар қонга беланган.

Маълум бўлдики, ўғли ва аёлини ўлдириб қўйган котил уларнинг ёниб кул бўлишидан умидвор эди. Шу фарозда мурдаларни камаб, уйига ўт қўйиб юборган. Аммо хаяжонланганидан «01» га барвақт қўнғирок қилиб, ўзини-ўзи доғда қўйди. Қилмиш-кидирмиш-да.

ҚАТИҚФУРУШ ПУЛ ОЛМАДИ

Ҳамма ҳайит намозига отланганида аланга обдон жунбушга келган, ёнғин ўчирувчилар қаттиқ меҳнатда эдилар. Фалокат тинчитилган маҳалда намозхонлар масжиддан қайтавердилар, кўпчиликнинг қўлида ёнғин ўчирувчиларга аталган насиба: нон, ширинлик, мева.

-Раҳмат, -қўлини кўксига қўйди кўзлари киртайган капитан. -Томоғимиз тўла курум, шу топда бир нима ўтмай-диям. Агар жиндай қатик...

У сўзини тугатиб улгурмади.

- Мана қатик,-бошидаги тугунни ерга қўйди қаршидаги дарвозадан чиқиб келган аёл.-Олинг.

Капитан киссасига қўл солиши билан аёл танбех берди:

-Уят бўлади.

Устма-уст икки патнисдаги йигирма коса қатик тун бўйи тутун ва ғуборга «тўйган» ёнғин ўчирувчиларга даво бўлди. Бўшатилган идишларни киритар экан, капитаннинг донолик қилгиси келди ва кўпни йигитга тайинлади:

-Қатикфуруш опага айтиб қўясизки, у кишининг ҳозирги химмати ҳаммамиз қилган меҳнатдан минг қарра ортиқроқ бўлди.

ЁНИБ БОРАЁТГАН ПОЕЗД

Чорток тарафдан келаётган тепловоз овозининг борича гудок устига гудок бериб, айюҳаннос билан ўтаверди. Темир йўл вилоят ёнғин хавфсизлиги бошқармасининг ёнғинасидан ўтгандики, ғайриодатий ваҳимани баралла эшитган ёнғин ўчирувчилар ховлига югуриб чиқишди. Поезд тарақлаганича кетди, учинчими, тўртинчими вагоннинг тирқишларидан гуриллаб тутун чиқиб борарди.

Олов билан олишишга шай турган йнгитлар Наманган шаҳар вокзалига йўл олишди. Поезд юклаш-тушириш майдонига тўхтади, хавфли вагон составдан ажратилди. Ими-жимиди ишга киришган ёнғин ўчирувчилар тутун алангага айланмай турибок офатнинг танобини тортиб бўлишганди. Уларни ҳеч ким чақиргани йўқ эди.

ЖАННАТИ ОДАМЛАР

Ҳайит намозига азон чақирилган маҳалда масжидга кўшни ховлида ёнғин ўчирувчилар жанговар юмушга киришдилар. Радиокарнайдан эшитилиб турган маъруза уларнинг кучига-куч кўшарди.

-Аллоҳнинг шундай бир тоифа мўмин бандалари борки, доим ўз фароғатини ўйламайди ва хизматга ҳамиша қоим туради. Айни улғу айём чоғида сизу бизнинг сафимизда эмас, ёнгинамизда хуружга келган ўт балосини даф қилаётган азаматлар худди ўша тоифага мансуб бўладилар. Келинг, бир дуо қилайлик, Аллоҳ улар ўт-олов ичида тортаётган меҳнат-машаққатларини ибодат ўрнида қабул этсин, икки дунёларини обод қилсин, дўзах ўтини ҳаром айлаб, жаннатидан жойлар берсин!

Ҳайит намозига сафланган издиҳом гувиллади: «Омин!» Шилинган, қаварган кафтини юзига суртаётган майорнинг кўзларидан ёш думалади.

«ТУМШУҒИМГА БИР ТЕПСИН»

Ранги ўчган уй эгаси енгил машинадан тушаётган лейтенантга ўдағайлади:

-Сени бошимга ураманми, сув сочадиганларнинг қани?

-Менга рацияда айтишувди, йўл-йўлакай...

Лейтенант жавобини тугатолмади, беҳос тушган мушт уни қулатди. У ҳали ўридан туриб улгурмасидан узлуксиз сигнал билан икки машина етиб келди...

Ярим соатда ёнғиннинг «адаби берилгач», лейтенантнинг шериги папкасини очиб, уй эгасини чақирди:

-Хўв полвон ака.

Бўйни қисилган «полвон» индамайгина келиб, сассиз, садосиз тураверди.

-Мана иш битди, энди сиздан мушт еган лейтенантнинг ахволини ҳужжатлаштириб қўйсақ.

-Мол аччиғи-жон аччиғи, ука,-тагин ҳам қўнишди уй эгаси. -Ақл қочган маҳал эди...

Ёши ўтинкираган майор хат битувчини четга тортиб шивирлади:

-Вазминроқ бўламиз, командир.

-Ие, -тикланди ёш зобит. -Бугун буни урибди, эртага мени, индинга сизни дўппослайди.

-Вахима килманг, ука, отангни ўлдирганга онангни бер, дебдилар. Биздан яхшилик қолаверсин...

Эртаси куни тушлик маҳали майорни ташкарига чорлаб қолишди. Чикиб қараса, дарвоза ортида кечаги «полвон».

-Жахл келиб, ақл қочганди-да, ака, минг бор узр, мол омон, жон омон, сизларга раҳмат айтгани келдим,-дейди ер ўпгудай букилиб.

Машина юкхонасида буни чикиб турган тоғора, бир тугун нон, қовун-тарвуз, мева-чева.

-Мана шу куйлакни кечаги укамизга атаб...

-Қайси укангизга?-жўрттага тирғилди майор.

-Қўйинг энди, ўртоқ майор.

-Калтагингизни егани учунми? Бечора бугун дам олишда эди-да.

-Афсус,- астойдил таассуф килди «полвон».-Агар шу ерда бўлганида, чакирардингиз, юзимни тутиб турардим. Хоҳласин мушти билан солсин, хоҳласин тумшугимга бир тепсин.

«САРИҚ ИБЛИС»

Лейтенантнинг ёнидаги янги ишга кирган йигитча:

-Во-о, манавини каранг, -деб юборди.

Сувга бўккан кутичада бир ховуч ярақлаган такинчок.

-Бунака тиллага биринчи бор дуч келишингми?- сўради лейтенант.

Ёнғин ўчирувчи йигит бош ирғади.

-Хали кўп кўрасан, ука, айниқса, ёнғин ўчиб, уни ака, буни бакқа қилаётганингда, оёғинг остидан чикаверади. Мободо бирор донасини чўнтакка сола кўрма, тилла-пиллага бўлган ўз қизикишингни ўлдирсанг, уни кўрган жойингда тегиб ўтолсанг, шунда зўрсан.

-Тегиб ўтиб нима қиламан?- бақрайди шогирд. -«Фалон жойда қутичангиз турибди» деб эгасига айта қолсам-чи?

-Бундай қилсанг ҳам ёмон бўлмайди, укам. Айтиб қўяйки, ана шу қўлингда турган нарса шайтон, уни «сарик иблис» дейдилар. Башарти унинг домига тушгудай бўлсанг, гамом, Худониям, ота-онангниям унутасан. Зигирдайгинаси-ни шу топда киссангга урсанг борми, қуйдирмай қўймай-ди. Шундай қуйдирадики, сарик чўғнинг бу азоби олдида оловда ёнишни рохат деявер.

ИМОМ ЕТОЛМАГАН ОРЗУ

Унинг шу катта идорада тағин ишлагиси, яхшироқ лавозимдан умиди, қоп-қора ёҳуд оппоқ машинанинг орқа ўриндиғида юриш орзуси бор эди. На чора...

-Фотиҳа олгани кирдим, ҳожибува, -арз қилди у имомга. -Ишимни алмаштирадиган кўринадилар, бир дуо қилинг.

-Башарти сир бўлмаса, янги хизмат жойларини билсак бўладими?

Дуоталаб меҳмон армонли қўл силтаб, бошини сарак-сарак қилди:

-Ёнғин ўчирувчилар идорасига дейишди, таксир.

-Жуда соз бўпти, -имом-домланинг чехраси ёришиб кетди. - Ҳеч-ҳеч иккиланмай тезроқ «хўп» дея қолинг. Тағин сизга аталган вазифани бошқа биров илиб кетмасин ё бугун таклиф қилиб турганлар эртага айнаб юришмасин. Мен сизга чин дилдан бир гап айтайин: магарам ўзим ёшроқ бўлиб, қўлимдан бир иш келганда эди, ёнғин ўчирувчилар коровулликка сўрашса, «жон» деган бўлур эдим. Шу кунгача бу дунёликка ишлаган бўлсангиз, энди икки дунёнинг тадориги нақд экан. Туринг, тезроқ боринг, ишни бошланг, омин, Аллоҳу акбар.

ФАРИШТАДАЙ БЎЛИБ...

Ёнаётган уйнинг пиллапоясида жуда катта калиш турарди, размери 45-дан ҳам юқори.

-Бобомнинг оёқлари ана шунака, мен кўчада эдим, лчкаридан чиқолмай қоптилар, -изиллади ота-онаси ишга кетган болакай.

Ёнғин ўчирувчилар дахлизга кирмоқчи бўлишганди, лопиллаган аланга улоктириб ташлади. Деразадан ичкари уйга кирган лейтенант хона тўридаги қарияни тутун орасидан ба-зўр илғаб қолди. Тасбеҳини қўлдан қўймаган бобой баланд овозда калима ўгириб ўтирарди. Халоскорига кўзи тушдию, «Алҳамдулиллох, ўзингга шукур» деб ўрнидан кўзғолди.

Аслида у дахлизга чикмай тўғри қилган. Билъакс, аланга ичкарига уриб, чолни куйдириши ҳеч гап эмасди. Қарияни опичлаб бехатар жойга олиб чикқан лейтенант шу ҳақда айтганди, муйсафид бош ирғаб маъқуллади:

- Худонинг ўзи кўнглимга солиб, калима ўгириб ўтиравердим-да. Парвардигордан астойдил нажот сўраган-дим, фариштадай бўлиб сиз кириб келдингиз-да, болам.

МЕҲМОНЛАРИГА МЕҲМОН БЎЛГАН КАПИТАН

Таътилдаги капитаннинг гап жўралари келадиган. Ошхонадаги қўш қозонда суюк-куюкни биқирлатиб қўйган келинбола дастурхонларни тузатиб турибди.

Қўққисдан ўртанча ўғли потирлаб кириб келди, лаби-лабига тегмайди:

-Фалончи акам ўзини осиб қўйганмиш.

Оёғини қўлга олган капитан кириб бориб кўрсаки, қўшни йигитнинг девдай гавдаси уйнинг ўртасида тебраниб турибди, кекиртагидаги сиртмоқнинг бир учи тўсинга боғланган. Ёнғин ўчирувчи капитан жонидан тўйган қўшнисининг оғзини йириб-йиртиб пуфлар экан, «машина, тезрок машина топинглар» дея хайкиради...

Дўхтирга ҳам етказиб боришди, аммо вақт ўтган экан. Милиция аралашди, терговчи келди, сўрок-савол, протокол...

Хуфтонга яқин хориб-чарчаб, тушкун ҳолда уйга кайтган капитан ичкаридан чиқаётган фовур-шувурни эшитиб такқа тўхтади.

-Кира қолинг, меҳмонларингизга меҳмон бўласиз, ҳаммалари сизни кутиб ўтиришибди,-бидирлади ошхонадан чиқиб келган хотини.

Ана иннайкейин бугунги «гап» навбати ўзида экани ёнғин ўчирувчи йигитнинг ёдига тушиб қолди.

МАЙОР ТОПГАН «УСУЛ»

- Ўликдан кўрқасизми?-сўради майор янги ишга кирган ёнғин ўчирувчидан.

-Мен ҳалиги... -чайналди «ўлик» сўзини эшитибок ранги ўчган йигитча.

Майор таажжублангани йўк. Чунки бу борада «ботирлик» қиладиган ёшлар кам-да. Шунда у ёш ёнғин ўчирувчилардаги ўликдан кўркиш хиссини йўқотишга астойдил киришиб, ўз усулини ишга солди.

Яъни у янги ходимларни ногирон болалар уйига олиб борадиган бўлди. Бу махсус даргоҳда шундай болалар борки, қиёфаси... Уларни илк бор кўрганларнинг ҳатто беҳуш йиқилганлари ҳам бўлди.

-Тирик инсондан ҳам кўрқасизми? Ахир, сиз эртага ёнғин ичидан мурдаларни опичлаб, қучоқлаб оп чикишингиз керак,-далда беради майор.

Йигитлар биладиларки, устоз ҳақ.

ГУЛ ВА КУЛ

Етти ёшга тўлган ёлғизгина кизалоқ ногирон эди. Дастурхон тузатаётган она гул олинмаганини эслаб, шошиб қолди. Бир дастагина гул билан кизчасининг ўксик кўнгли кўтарилишини ўйлаган аёл яқинроқдаги бозорга бориб кела қолмоқчи бўлди. Кетар чоғи болам зерикмасин деб телевизорни қўйиб берди...

Аёл кетди-ю, телевизор тутай бошлади. Хайриятки, калит қўшниларда эди, аравададаги кизалоқ додлай бошлагач, кириб келишди ва фалокатнинг олди олинди. Гулга кетган она сал бўлмаса, кулнинг устидан чиқарди...

ТҲЙ ЖИЙДАКАПАДА ЭДИ-КУ

Ёнғин ўчирувчилар тўйга жўнаб турган лаҳзада Жий-дакападан ёнғин хабари келди. Ясаниб-тусаниб олганларнинг бари икки машина бўлиб фалокат манзилига жўнашди. Икки соатлик «жанг» одатдагидай инсоннинг ғалабаси билан яқунланди.

-Қани энди базмга, -таклиф қилади кора-қурага беланган бир киши.

Ёнғин ўчирувчилар мундай карашса, бугун киз узатаётган ҳамкасблари. Азамат-да, фалокат хабари қулоғига тушгач, тўйни ҳам ташлаб, ёрдамга келаверибди.

-Дарвоқе,-эслаб колди бошлик. -Тўй Жийдакапада эди-ку...

«ҚЎНҒИРОҚНИ ОЁҚДА ЧАЛСИНМИ?»

-1951 йилда ёнғин ўчирувчи машина келди, бочкасига ярим тонна сув сиғарди, қўлда ишлатиладиган икки цилиндрли насоси бор. Чақирув бўлиб колса, очик кузовга чиқиб икки тарафга катор ўтириб оламиз. Бир киши кабина ёнидаги тарвуздай қўнғироқни бора-боргунча чалиб кетади: «жангур-жунгур», «жангур-жунгур»...

Исмаат буванинг хикояси ёнғин ўчирувчи йигитчани хайратга солади:

-Ие, қўлда чалинадими?

-Қўнғироқ бўлгандан кейин қўлда чалмай нима қилади?- «нодон» бола устидан «ких-ких»лаб кулади ўттиз йил ёнғин ўчириб, йигирма йил бурун пенсияга чиккан Исмаат бува. -Бўлмаса, оёқда чалсинми?

«САЛ ҚЎРҚИБРОҚ ТУРИБМИЗ»

Канал учун курилаётган дюкер ичида ёнғин чиқиб, бир киши ҳалок бўлган.

-Мурдага тегманглар, экспертлар кўришади,- тайинлади ёнғин ўчириб бўлингандан сўнг бошлик.

Бироқ ўлик пастда қолганини эшитган врачларнинг юраги дов урмади.

-Биз тушмай қўя қолайлик,- илтимос қилди экспертларнинг катгаси жавдираб. -Тўғриси, сал қўрқиброқ турибмиз.

Ёнғин ўчирувчи «кўркаман» деганмас. Икки йигит «03» машинасидаги «носилка»ни олиб, мўридай қорайиб ётган дюкер ичига кириб кетди.

ЮЗ МИЛЛИОН БЕРСАНГИЗ ҲАМ

Тутун бурксиб турган уйнинг томида ишлаётган йигитни портлаш тўлқини улоктириб юборди. Учиб кетган ёнғин ўчирувчи девордан бир кулоч наридаги симёғочни кучоқлаб омон колди.

-Худойим шундай асрадики, -кейин хикоя қилади у. - Мен ушлаган жойдан тўрт тарафга сим тортилган, ҳамма-сида ток бор, аммо бирортасига тегиб кетмабман. Хозир миллион сўм берсангиз ҳам ўша ишни қилмаган бўлардим.

-Ўн миллионга-чи?

-Ҳе-е, юз миллион бергандаям, йўқ-чи, йўқ!

БИР ТОШ ОСТИДАГИ ИККИ ҚИЗ

Хаммом портлаб бир киши ҳалок бўлган. Ёнғин ўчирувчилар вайронадан ярадорларни олиб чиқишди. Аммо...

Каттакон темир-бетон блок икки қизни босиб колган. Бу тараф кўтарилса, наригиси додлайди, у томон сал қимирласа, бунисини эзади. Бетон савилни шундай олиш зарурки, жабрланаётган қизларнинг бирортасига зўр келмасин.

Шунда олти ёнғин ўчирувчи блокни даст кўтариб туришди, икки киши қизларни тортиб олди. Бетоннинг вазни бир тоннадан оғирроқ эди.

ЧЎНТАКДАГИ МУЗ

Кўзи ожизлар корхонасида кечқурун бошланган ёнғинни бартараф қилгунча тонг отиб кетди. Қиш чилласи. Олдинда оташ куйдираман деса, орқада совуқ ўлдираман дейди.

Шеригининг жароҳатланган қўлини боғламокчи бўлган лейтенант рўмолчасини қидирди. Негадир чўнтагини тополмасди. Мундай қараса, бошидан куйилаётган сув «боёвка»нинг чўнтагига тўлиб, музлаб колган экан.

«01» ДОИМ ТАЙЁР

Етмишга якин йўловчиси бор автобус нишабликдан тушаёғиб, муюлишдаги уйнинг деворига урилди ва ичкарига «ташриф буюрди». Халок бўлганлар бор, жароҳатланганлар талайгина, тезкор ёрдам керак, кутқарувчилар зарур.

-Хозирча бошқасини кўятур, болам, -дея йўл кўрсатди бир мўйсафид телефон қилаётган йигитга. -Аввал ёнғин ўчирувчиларни чакир, улар жуда ишончли, «01»ни бураб, арзингни айтсанг бўлди, одамиям, машинасиам доим тайёр туради.

«Қари билганни пари билмас». Бобой чин гапни айтган экан, зум ўтмай ҳалокат жойида ёнғин хавфсизлиги ходимлари хозирю-нозир бўлишди.

ЧУҚУРДА НИМА БОР, А?

«01» га ёнғин бўлганда эмас, сув босганда ҳам кўнғирок қилишаверади. Ғалати, а? Бундан ҳам таажжуб ҳоллар бор: томга чиқиб тушолмагану, уйдан чиқиб қиролмаган ҳам «01»дан кўмак сўрайди. Бир гал чакирилган жойга боришса, оғилхонага бегона ит кириб олган экан...

Мана навбатдаги кўнғирок: фалоний кўчадаги фалоний муюлишдан ўтгач, фалоний хонадонга зудлик билан ёрдам зарур. Икки бола чуқурга тушиб кетган. Ёнғин ўчирувчилар ўша чуқурни кидириб йўлга тушишди. Улар ҳеч қачон :

-Биз ўт ўчирамыз, ахир. Иннайкейин, айтинг-чи, чуқурда нима бор ўзи? -деган эмаслар ва бундан кейин ҳам дейишмайди-да.

ШАМОЛЛАГАН БЎЛСА-ДА...

Балконга шоти кўйилди. Гугурт ўйнаган икки болакай аланга ичидан соф-саломат кутқарилди. Йиғлаб-сиқтаб аллақакдан етиб келган она Ҳасан-Ҳусанларнинг ҳалоскори ким эканини билгани ҳам йўқ.

Уларни деб аланга ичига ёриб кирган ёнғин ўчирувчиларнинг биринчиси тунги сменадан чиқиб уйига кетаётган эди. Иккинчиси эса қаттиқ шамоллаб қолганди...

ОНА БЕХУШ ЙИҚИЛДИ

Онани шайтон йўлдан урди, уч норасидани уйга камаб, устидан кулф солди. Хосил байрамида томошалаб, юрагини бир ёзиб келмоқчи эди...

Сандалдан ўт илашди, кўшнилар хабардор бўлганларида эшик ва деразалардан ловиллаб аланга чиқар, олов чордоқка хамла қила бошлаганди. Ёнғин ўчирувчилар фалокатни жиловлашди, лекин мархум болакайларга ёрдам беришдан ожиз эдилар.

-Нега гўдакларни ёлғиз кўйдингиз-а! -танбех берди ёнғин ўчирувчиларнинг каттаси.

Хосил байрамидан қайтган она беҳуш йиқилди.

МУДИРНИНГ ФАРАЗИ

Матлубот жамиятига қарашли дўконда ёнғин ўчирилгач, қасдан ўт қўйилгани аниқланди. Воқеа жойини ўрганган эксперт-мутахассислар ҳам шундай хулосага келишди. Дастлаб омборга бензин сочиб юборилгани билиниб турарди. Маълум бўлишича, дўконда камомад борлиги учун тафтиш ўтказилаётган экан.

Аллақаяқдан мудирни топиб келишди, қош-киприклари куйиб кетибди. Фараз билан гугурт чақаётган қаллоб мудир шошганидан ўзини ҳам ёндириб юборишига бир баҳя қолганди.

ДЎХТИРГА ЎХШАЙДИ

Қаричилик-да, қон босими кўтарилиб кетган Алим бувага «тез ёрдам» чақиритди. Врач йигит уколга ҳозирланар экан, кўчадан ёнғин ўчириш машинасининг ваҳимали сигнали эшитилди. Бемор қол дардини унутгандай қаддини бир оз тиклаб, ёстикка суянди.

-Оқ халатни кўриб қўзалиб қолдингизми, отахон?-сўз қилди дўхтир.

-Раҳмат, ўғлим, -илжайди Алим бува. -Сизниям, бировнинг молу жони деб ўзини ўтга, чўққа урадиган ана шу машинада кетаётганларни ҳам Аллоҳ паноҳида асрасин. Ёнғин ўчирувчилар ҳам худди дўхтирларга ўхшашади, болам.

ШОҲУ ГАДО БАРОБАР

Қаршида кип-кизил аланга, оёк-остида кайнок тупрок, бош устида ёмғирдай ёғаётган сув. Сержант яқинидаги хамкасбига буйруқ қилди:

-Айтинг, иккинчи стволдан ўртарокка сув берсин.

Зум ўтмай ўша жойга «ёмғир» ёға кетди, босар-тўсарини билмай ховлиқаётган аланга ховридан тушди...

Ёнғин ўтгач, таҳлил бошланди, сержант ўринли тадбир қўллаб, ўз вақтида буйруқ бергани ва майор ҳам тўғри бажаргани таъкидланди.

-Бебош оловга уруш эълон қилинган пайтда мен «фалончиман» дейиш йўқ, ёнғин чоғи шоҳу гадо баробар, - хулоса қилди подполковник ва алоҳида уқтирди. -Ўша жойда майор эмас, мен бўлганимда ҳам сержантнинг буйруғини сўзсиз бажарар эдим.

ҚОРА МОЙ ИЧИДАГИ ЎЛИМ

Уйдай келадиган қорамой идиш яримлаганда мазут котиб қолди. Аввалига суюлтирмоқчи бўлиб ташқарисидан ўт ёқиб кўришди, натижа чиқмади. Кун совук, теплицани иситмаса бўлмайди.

-Пиллапояси бор, ичига тушиб, жўмрагини кавлаб кўраман, -деди уринаётганларнинг биринчиси.

-Майли, зора шунда суюқлик ҳаракатга келса, - қувватлади иккинчиси.

Мазут идишдаги йиғитдан дарак бўлавермагач, шериги ҳам тушиб борди...

Икков бадбўй қоронғуликда не иш қилишган - бу ёлғиз Худога маълум. Зудлик билан чақирилган ёнғин ўчирувчилар тушиб кўрдиларки, икки кишининг мурдаси қорамойга ботиб ётарди...

КЕЛИННИНГ КИРДИКОРИ

Қўшни аёл тинимсиз машмаша қиларди:

-Ҳозирок битта алоҳида машина қўйиб, мен тарафгаям сув сочасиз.

Хамма нарсанинг ҳисобини олиб иш қилаётган ёнғин ўчирувчилар жон кўйдириб уқтиришадикки, аёл тушмагур ўз билганидан колмайди.

-Бир сўмлигимни минг сўмлик қилиб ундириб оламан! - пўписа қилади у. - Сенларни бошингга шундай кунларни солайинки...

Ёнғин ўчди, дарғазаб хонимнинг хонадони мутлақо дахлсиз колди. Ёнғин ўчирувчиларни таажжублантирган ҳол шу бўлдики, ўша аёл шунчаки қўшни эмас, уйи куйган амакининг тўнғич келини экан.

«ЎПАЁТГАНИ ЙЎҚ, АХИР»

Бир йигит кўчага чиқиб, ҳовлига кириб жаврайди:

-Хотиним қолиб кетган.

Газникобини ҳам кийишга улгурмаган лейтенант аёлни қутқариш учун тутун бурқсиб ётган уйга кириб кетди. Икки дақикалардан сўнг у остонада пайдо бўлди, кўлида кўҳлик-кина жувон.

-Нафас бериш керак, -буюрди майор.

Яқинда турган сержант каравотга ётқизилган карахт жувоннинг оғзини очди-да, пуфлай бошлади. Ёнғин ўчирувчи чуқур нафас олиб, аёлнинг лабларига тағин лаб босар экан, ранги ўчган дарғазаб йигит дўриллади:

-Бўлди-да энди, жа-а индамаса...

-Аёлингизни ўтга ташлаб, ўзингиз қочиб чиқдингизми, энди тек туринг, -баланд овозда луқма солди майор. - Ёнғин ўчирувчи хизмат вазифасини бажаряпти, хотини-гизни ўпаётгани йўқ, ахир...

КАЛЛАПАЗ «БОЛАМ» ДЕМАДИ.

Ўт кетган ховлининг эгаси каллапаз бўлиб, бозорда экан. Ҳамма кулфат бўлиб-битгач, уни топиб келишди. Бир ўғли куйиб ўлган, мурданинг устига оқ чойшаб ёпиб қўйилганди.

-Эссизгина баллоним, вой мени баллонларим, -фарёд қилди каллапаз.

У фарзанди устида дод солишини кутиб турган халойиқ хайратдан қотиб қолди. Маълум бўлдики, хоналардан бирида «Москвич»нинг тўртта янги баллони бўлиб, хонадон соҳиби шу матахларига аза тутаётган экан.

-Ўттиз беш йил ўт ўчирувчилик қилиб, ёнғин ва одамзоднинг минг хилига рўпара келдим, -дея таассуф билан бош чайкайди оқсоч майор. -Аммо «болам» демай, «баллоним» деб йиғлаган ўша каллапаздай ёмон одамни ханузгача бошқа учратмадим.

«ШЎРИМГА ШЎРВА ТЎКИЛИБ...»

-Мен профессор Фалончиев бўламан, -дер эди қўнғирок қилган киши ҳовлиқиб.

-Манзилни айтинг.

-Манзилим шундок-шундок, қозон тўла овқат билиқ-билиқ қайнаб турибди. Эшик ёпилиб қолган, мен ташқаридаман, калит ичкарида, ёдимдан чиқибди...

Профессор у ёғини айтмаса ҳам не гаплиги навбатчига тушунарли эди. Қозондаги таом қайнаб тошгач, газ ўчади. Демак, зудлик билан фалокатнинг олдини олиш керак!

Ёнғин ўчирувчилар етиб боришди, балконга шоти қўйилди, эшик очилди, газ плита жойида, қозон тўла шўрва пишай деб турибди. Ўз уйининг эшигини ўзгаларга очтирганидан ҳижолатланган фаромушхотир олим қўлини қўксига қўйди:

-Минг-минг раҳмат. Агар сизлар келмаганларингизда шўримга шўрва тўкилиб қоларди-я!

ЁНҒИН ЎЧИРУВЧИЛАР ҲАҚИДА

• Англияда энг шарафли ва юкори ҳақ туланадиган касблардан бири ёнғин ўчирувчиликдир. Ёнғин ёҳуд бошқа фалокатлар чоғи инглизлар «999» рақамига қўнғирок қилишади.

• Аҳолиси қарийб 700 минг киши бўлган Иерусалим (Исроил) шаҳрида атиги 4 та ёнғин ўчириш қисми бўлиб, 25 киши навбатчилик қилади. Ҳар бир янги ходим ўн ҳафталик махсус ўқув-тайёргарлик курсида таълим олади.

• Япон тасвирий санъатининг даҳоларидан бири саналган Хиросигэ (асл номи Токутаро Андо) ёнғин ўчирувчилар сулоласига мансуб эди. У 1797 йили Токиода, ёнғинга қарши кураш дружинасининг командири оиласида таваллуд топган. Хиросигэ 13 ёшидан бошлаб (отаси вафот этгач), ёнғин ўчирувчилик қилган. Кейинчалик ўзини санъатга бағишлаб, машҳур мусаввир бўлиб кетган Хиросигэ барибир илк ҳунарини унутмади ва ота-боболари касби билан фахрланарди.

• Тошкент суворовчилар мактабида тарбияланган космонавт-учувчи Владимир Жонибековнинг отаси ҳам ёнғин ўчирувчи бўлган. У ички хизмат подполковниги бўлиб, фамилияси Крисин (Александр Архипович) эди. Ота-боланинг фамилиясидаги бегоналик ўғилнинг муҳаббати боис юзага келди. Яъни келин боланинг падари бузруквори қатъий шарт қўйди:

- Ёилнинг фамилиямизга ўтсанг ўтдинг, бўлмаса, ўзингга бошқа қаллик тошаверасан!

Шундай қилиб ёнғин ўчирувчининг ўғли ота-боболарининг фамилиясидан воз кечди ва аёлининг фамилиясига ўтиб, Жонибеков бўлиб қолди.

ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИ

- Бир пуллик шам дунёни ёндиреди.
- Олов сўнса совийди,
Гиёҳ сўлса қурийди.
- Ўт билан ўйнашган ёнар.
- Оловнинг тиши йўқ, хўл-қурукка иши йўқ.
- Ўт билан ўйнашма, шамол билан муштлашма.
- Олов деган билан оғиз қуймайди.
- Ўт билан ўйнашма – ёнарсан, қуён билан қувлашма – толарсан.
- Қул-ўчоққа, қўл-товоққа.
- Қул қолдирма, гул қолдир.
- Ўт билан ўйнашмоқ-тентакнинг иши,
- Эл билан ўйнашмоқ-ахмоқнинг иши.
- Қулганга қул сочма.
- Дунё қуйса-қуйсин, девонанинг каботи пишсин.
- Гўр қуйса қуйсин, қозон қайнасин.
- Шаҳар ёнмагунча дарвишнинг каботи пишмас.
- Қосовни қим ушлабди-ўшанинг қўли қуяди.
- Ёнмаса – ўтин ёмон, ёқолмаса – хотин ёмон.
- Ўчоғи борнинг ҳовузи ҳам бўлсин.
- Тандир қурсанг, ариқ бўйига қур.

ЭХТИЁТ БЎЛИНГ: ОЛОВ-ТИЛСИЗ ЁВ !

Тилимизда хазил қоришган койиш бор: «Уйинг куйгур». Аслида-чи, бу ҳеч ҳазиллашадиган гапмас, уйнинг куйиши-катта кулфат. Тилаймизки, уйингиз куймасин, ҳеч қачон куймасин!

Бунинг учун эхтиёт бўлмоқ лозим ва бу фақат ўзингизга боғлиқ... Маслаҳатлар, тавсиялар, қоидалар билан таништирмоқ хизмати биздан, уларга амал қилмоқ меҳнати сиздан. Ҳар қандай қоида-албатта фойда.

УЙИНГИЗ КУЙМАСИН!

Уйингиз ўзга иморатлар билан туташмасин. Бунинг тадоригини пойдевор бошлагандаёқ кўриб қўйинг.

Бунинг иложи бўлмаса, қўшни бино билан икки ўртада қалинлиги 1,5 метр (35-40 сантиметр) ўлчамда ённингга қарши махсус девор - брандмауэр бўлсин. Ушбу ихота пойдевордан бошланиб, чордоқдан ўтади ва шифер устига ҳам ярим метр чиқади. Билинги, бу аланга ўтказмайдиган ғов бўлиб, қўшнингизникидаги ённингнинг сиз томонга ўтишига йўл қўймайди.

Башарти бундай девор олдин қилинмаган бўлса, таъмирлаётганда назарга олинг, албатта !

ЭЛЕКТРДАН ҲАЗИР БЎЛИНГ !

Аввало, монтажга алоҳида эътибор беришингиз зарур. Хисоблагич, кабель, розетка, патрон каби керакли барча ашёларнинг энг ишончли ва чидамлисини харид қилинг. Бу савдони мутахассис иштирокида амалга оширсангиз нур устига аъло нур бўлур эди.

Монтаж кўр-кўрона бўлмасин буюртмани фақат мутахассисга бажартиринг!

Чордоқдан оғил, ошхона, бостирма каби ёрдамчи иморатларга кабель ўтказманг!

Кабель яқинига нефть маҳсулотлари, ўтин-ўғи, хашак-сомон, чим-латта каби тез ёнувчи нарсаларни қўйманг!

Хунармандлар тайёрлаган ностандарт электр асбобларни ҳар қанча арзон бўлса ҳам рўзғорингизда ишлатманг! «Арзоннинг шўрваси татимас» маколи ёдингизда турсин!

Шуни ҳам билиб қўйинг: кабель ва бошқа электр ускуналари маълум йиллардан кейин эскиради, хавфли бўлиб қолади. Кабелларни ўз муддатида янгиланг, эски буюмларнинг бахридан ўтинг.

ДИҚҚАТ: ЁНУВЧИ ТЕЛЕВИЗОРЛАР!

Телевизор ток билан ишлайди, унинг аксарият деталлари тез ёнувчи кимёвий материаллардан иборат.

Телевизор билан бирга унинг ҳужжатларини ҳам беришади. Яхшилаб ўқиб кўринг, унда хафсизлик қоидалари ҳам баён этилган. Шуларга амал қилинг!

Ишлаб турган телевизорни назоратсиз қолдирманг. Телевизор тез ёнувчи жисмлар ва иситиш воситалари яқинида турмасин. Ундан фақат экрани очик, бошқа тарафлари бекик турадиган тор жойга қўйиб фойдаланманг. Чунки бундай ҳолда турган телевизор тез қизийди, бу эса хавфлидир.

Телевизор устига ёпқич ташламанг, гул ваза қўйманг!

Фойдаланмаётган пайтингизда телевизорни розеткадан узиб қўйсангиз яхши бўлади.

АВТОМОБИЛИНГИЗ БЕХАТАР БЎЛСИН!

Ички ёнув двигателининг икки жихатдан ёнғинга мойиллиги бор: ҳам электр, ҳам ёнилғи. Буни унутманг!

Рулда кетаётиб тамаки чекманг, ҳамроҳларингиздан ҳам шуни талаб қилинг!

Машинангиздаги электр тизимини вақти-вақти билан автоэлектрик мутахассис кўригидан ўтказиб туринг!

Ёнилғи бакингиинг бутунлигини таъминланг, бензин ва солярканинг томчилаб туришига йўл қўйманг! Иложи бори-ча юкхона ва машина салоида ёнилғи олиб юрманг!

Двигателга баклажқадан резина шланг билан ёнилғи узатиш ярамайди. Бу жуда ҳам хавфли.

Автомобилингизда ҳамиша ёнғин ўчиргич бўлсин ва созлигини текшириб қўйинг! Аккумуляторингиз доимо соз бўлсин!

Машинада калитни қолдирманг, рулни ёш болаларга, хужжати, малакаси йўқ кишиларга топширманг!

Йўлда юрганда очик оловга яқинлашманг, шатакка олинган техникаларни, ёнилғи ташувчи машиналарни кўрсангиз хушёрликни оширинг!

ГУГУРТНИ ЯШИРИНГ!

Рўзборингизда гугурт сақланадиган махсус жой бўлсин!

Гугуртни тандир, ўчок каби очик олов манбалари яқинига қўйманг!

Гугурт оркали олов ёкаётганингизда тез алангаланувчи нефть маҳсулотларидан асло фойдаланманг!

Пиликли ёритгичларга махсус керосиндан бўлак ёнилғи, айникса, бензин қўйманг ва гугурт чакканда мутлако эҳтиёт бўлинг!

Лампа чироқ ва шамни уйкуга ётишдан аввал ўчириш зарур!

Болалар ва рухий хасталар бор хонадон эгалари, гугуртни яширинг!

ПЕЧКА ВА САНДАЛ ИССИҚ, АММО...

Қўмир ва ўтин ёкиладиган печкалар эшиги доимо ёпиқ бўлсин, пол устига албатта тунука қонланг!

Ёқиш чоғида нефть маҳсулотларидан мутлако фойдаланманг!

Печка ва сандалдан ювилган кийимларни қуритиш воситаси ўрнида фойдаланиш ўта хавфлидир!

Печка устига ва сандал ичига гугурт қўйишни одат қилманг!

Кул олганда эҳтиёт бўлинг, уни алоҳида чуқурга ташлаб, устидан сув қўйиб қўйинг!

Сандал ўтхонасига тўла ёнган лахча ҳолидаги чўғни солинг, тутаётган тараша ёхуд газ таркатаётган қўмирдан заҳарланиш мумкин эканлигини ёдингизда тутинг!

Уйқудан олдин сандал устидаги кўрпани олиб ташланг, сандал ёнида ётиб ухламанг!

Сандални электр токи ёрдамида иситманг! Сандал теварагида ёш болаларни назоратсиз қолдирманг!

ДИҚҚАТ : ГАЗ!

Газўчок ва газўлчагични мутахассис тавсияси билан харид қилинг!

Хона ичидаги газ қувурларининг бутун эканлигини текшириб кўринг! Резина шлангда плита ва ўчок, тандирга газ олиб борманг!

Фишт плита ва голланд печкангиз табиий газга уланган бўлса, дераза ойналаридан бирортасини олиб ташланг!

Хох печка, хох ўчокқа ўт ёқишдан аввал хонага газ камалмаганига ишонч хосил қилинг. Агар шубҳали хид сезилса, хатто чироқни ҳам ёқманг!

Мабодо газ камалиб қолган бўлса, дарров эшик-деразани очиб юборинг, ўзингиз зудлик билан ташқарига чиқиб кетинг!

Газ ускуналарида носозлик сезишингиз билан «04» рақамли телефонга қўнғироқ қилиб, уста чакиринг, ҳеч қачон ўзингиз тузатишга уринманг!

Яшайтган хонангизни газўчок воситасида мутлақо иситманг! Бу ўта хавфлидир!

Гугурт чакмасдан туриб, газ очиш муруватини бурай кўрманг!

Қишки мавсумда тармоқдан газ сўриб олувчи насослардан сира фойдаланманг!

Иситиш козонингиздан тез-тез хабар олиб туринг! Опилада навбатчилик ташкил қилиб қўйишни тавсия эта-мизки, бундан сизга фақат фойда бор, зарар йўқ.

Мўри доимий назоратингизда турсин! Чордоқда мўри атрофи мутлақо бўш бўлсин, унинг яқинига тез ёнувчи нарсаларни келтирманг! Мўрини мўркон устасига кўрсатинг, вақтида тозалатиб қўйинг!

Тунги пайтда иситиш козонингиз ўчоғидаги газ боси-мини албатта пасайтиринг!

ХУШЁР БЎЛИНГ!

Ётган жойингизда тамаки чекманг!

Ногиронларни, заиф кексаларни, бешикдаги гўдаклар!
хавфсизроқ жойга ётқизинг!

Оталар! Хонадонингиздаги ҳамма нарса учун жавобдор
эканингиз ёдингизда бўлсин ва ёнғиндан сақланиш зарур
лигини мутгасил таъкидлаб туринг, бу борадаги ахвол
билиш учун ҳовли-жойларни текшириб қўйинг!

Оналар! Келин-қизларга эҳтиёт лозимлигини қайта-қайта
уктираверинг!

Болалар! Гугурт ўйнаманг, ота-онангизнинг сўзи
чикманг!

Раҳбарлар! Ўзингиз бошқараётган жамоа аъзоларининг
хавфсизлиги, давлат ва халқ мулкнинг дахлсизлиги учун
масъулдирсиз. Тавсия қиламизки, ҳатто ҳафтанинг маълум
кунини «Ёнғин хавфсизлиги кунини» деб эълон қилиш
мумкин.

Бу зарур ҳаётий масала учун ҳар қанча жонбозлик қў
сатилса, ёнғинга қарши курашнинг янги-янги шакллари
топилса, ташаббуслар бошланса арзийди.

Чунки юқоридагиларга амал қилганлар қиймати ўлчов
ларга сифмайдиган буюк мукофот оладилар: **ДАХЛСИЗ**
УМР ва **ДАХЛСИЗ МУЛК!**

Ана шу **БАХТ** барчангизга муборак бўлсин!

АФСУСКИ, ЎТ КЕТДИ!

Ваҳимага тушманг, ўзингизни тутинг, совуққонлигини
сақланг!

Қўлингиздан келса, биринчи галда ҳаёти хавф остида
инсонларни қутқариш ҳаракатидан бўлинг!

Имкон топиб, дархол «01» га қўнғироқ қилинг!

Билинг ва амал қилинг: бу жараёнда сизнинг биринчи
душманингиз аланга эмас, тутундир, бўғилиб ҳушдан
кетишингиз мумкин...

«01» га қўнғироқ қилиб, оловга қарши кураш бош
сангиз, алангани эмас, ёнаётган жисمنى ўчиринишга урининг!
Бунинг учун унинг устига кигиз ёпиш, қум сочиш мумкин.

Газ муруватини бураб, ёнилғини бекитинг, электр манбаини ўчиринг, хоналарга ҳаво киришини чеклашга ва аланганинг тарқалашини тўхтатишга интилинг!

Бинодан чиққач, қайтиб кирманг!

Башарти ёнғин кучайиб, чиқиш йўлини қуюқ тутун ва аланга тўсиб қўйган тақдирда, эшикни маҳкам ёпинг. Сувдан ва намланган латтадан фойдаланиб, эшикнинг алангага қарши бардошини оширган бўласиз.

Тутун сиз турган жойга камалса, полга ётиб олинг, чунки қуйида совуқ ва тоза ҳаво бор, нафас олишингиз осонроқ. Хонанинг юқори қисмида эса ҳаво заҳарланган ва кизиб кетган. Буни унутманг!

Албатга, дераза пастига жойлашинг! Негаки, ёнғин ўчираётган кутқарувчилар сизни биринчи галда ўша ердан кидирадилар.

Илтимос! Аланга кучайиб кетган тақдирда ўчиришга уринманг!

Илтимос! Портлаш хавфи бўлса (газ, нефть маҳсулотлари, ёнаётган автомобиль ва бошқалар), зудлик билан ўзингизни пана жойга олинг!

Илтимос! Юқори каватлардан сакрашдан, осилиб тушишдан ўзингизни тўхтатиб туринг! Чунки бу ҳаракатлар оқибати ёнғин жароҳатидан фожиалироқ бўлиши мумкин.

Қўшнилар, қариндошлар, дўстлар! Ёнғин жойида махсус машиналарнинг кириб-чиқиши учун шароит яратайлик! Сув манбаларини топишга кўмаклашинг! Ўт ўчирувчиларга ва жабрланувчиларга қўлингиздан келганича ёрдам беринг!

«01» ХИЗМАТИ

**ҲАММА, ҲАММАГА ЎТ БАЛОСИДАН
ОМОНЛИК ТИЛАЙДИ ВА
ЭҲТИЁТ БЎЛИШИНГИЗНИ СЎРАЙДИ!**

МУНДАРИЖА

Алангали вахтада	3
Самандарга ўхшаш одамлар	4
Оловбардор Прометей.....	6
Геростратнинг бадкорлиги	7
Тухум билан ёнғин ўчириладими?	9
«Ўт ўчурган Иброҳим»	10
Илк кадамлар.....	13
Ислохотлар палласи	21
Муродилла Алибоев	24
Шухрат Имомов	26
Нефть конидаги фалокат	28
Наманган ёнғин хавфсизлиги хизмати раҳбарлари	33
Аҳмад Азизов	39
Ҳашар	52
Ҳаётий лавҳалар	56
Ёнғин ўчирувчилар ҳақида	71
Халқ мақоллари.....	72
Эҳтиёт бўлинг: олов-тилсиз ёв	73

Тарихий - оммабоп нашр

Рустамжон УММАТОВ

САМАНДАР

**(Ёнгин ўчирувчилар
ҳаётидан лавҳалар)**

Мухаррир:	Мусохон Акмалов
Мусаввир:	Темур Хасанов
Техник муҳаррир:	Илхом Жумабоев
Мусахҳих:	Абдурахим Шерматов
Саҳифаловчи:	Нодира Жумабоева
Компьютер оператори:	Хуршид Абдуллаев

2007 йил 14 февралда теришга берилди. 2007 йил
23 апрелда босишга руҳсат берилди. Бичими 84x 60 1/16,
5.0 шартли босма тобоқ. Офсет усулида ок қоғозга босилди.
Буюртма № 18. Адади 2000 Баҳоси келишилган нарҳда.

«Наманган» нашриёти. Наманган шаҳри, Навоий
кўчаси, 36-уй.

«Фаҳризода» кичик корхонаси
(Дўстлик шоҳкўчаси, 2А уй)да тайёрланди.

Рустамжон УММАТОВ

Республика «Қишлоқ ҳаёти» газетасининг Фарғона водийси бўйича мухбири ва «Наманган ҳақиқати»нинг махсус мухбири вазифасида хизмат қилади. Унинг «Зулматда сўнган зиёлар», «Кўнгил гавҳари», «Видо манзили» каби бир неча шеърӣй ва насрий китоблари чоп этилган.

